ΚΟΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ[1]

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κ«ς HANNAH LYNCH

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Ἄφιξις τοῦ Γουσταύου Λανὲκ εἰς Ξυνάραν.

Ὁ ἥλιος τοῦ Δεκεμβρίου ἔλαμπε φαιδρῶς ἐπὶ τῆς μικρᾶς ἀποβάθρας τῆς Τήνου τὸ ἀπόγευμα ὅτε ὁ Λανὲκ ἀπεβιβάσθη ἐκ τῆς Ἴριδος. Ὁ Κος Τελάχας εἶχε παραγγείλει τὸν Ἀριστείδην, τὸν ἄνθρωπον τῆς ἐμπιστοσύνης, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἤδη συνοδεύσει τὴν Ἰναρίμην εἰς Μουσουλοῦν, νὰ μεταβῇ κάτω εἰς τὴν χώραν πρὸς συνάντησιν καὶ συνοδείαν τοῦ ξένου. Εἰς τὸν Γουσταῦον δὲν ἤρεσεν ἐκ πρώτης ὄψεως ὁ ὁδηγός του. Εὗρισκε μᾶλλον ἐνοχλητικὴν τὴν προθυμίαν μὲ τὴν ὁποίαν ὁ χωρικὸς ἐκεῖνος τὸν ἐλάμβανε τρόπον τινὰ ὑπὸ τὴν προστασίαν του, τοῦ ἐφάνη δὲ ἀπρεπὴς καὶ ἡ οἰκειότης τῆς δεξιώσεώς του, προβᾶσα μέχρι χειραψίας. Ὁ Ἀριστείδης ἐξήγησε διὰ μακρῶν εἰς τὸν ξένον τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους θὰ ἦτο καλὸν ν' ἀναπαυθῇ ὀλίγον, προτοῦ ἀρχίσῃ ἡ ἀνάβασις εἰς Ξυνάραν καὶ τὸν ὡδήγησεν εἰς μικρὸν ἐκεῖ καφενεῖον. Ὁ Λανὲκ ἦτο ἀκόμη τόσον ἀδύνατος ἐκ τῆς ἀσθενείας του, ὥστε δὲν ἀντεῖπεν. Ἐκάθισε λοιπὸν καὶ ἔβλεπε τὰ περὶ αὐτόν ἐνῷ ἡτοιμάζετο ὁ καφές του. Ἦτο Ἀνατολίτης καὶ αὐτός, ὥστε τὸ ρυπαρὸν ἐκεῖνο καφενεῖον δὲν τοῦ ἐπροξένησε τὴν αὐτὴν ὀδυνηρὰν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν θὰ ἐπροξένει εἰς Γάλλον ἢ Ἄγγλον περιηγητήν. Ἐτέρπετο βλέπων τὴν γαλανὴν θάλασσαν λάμπουσαν ὑπὸ τὰς πλαγίας ἀκτῖνας, καὶ τὰς κώπας αἱ ὁποῖαι ἀνεβοκατέβαινον καὶ ἐφαίνοντο ὡς ἀκόντια ἀπαστράπτοντα. Ἐσκέπτετο μὴ ἄρά γε ὁ ὁδηγός του εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἰατροῦ του, καὶ προέβλεπεν ὅτι θὰ πλήξῃ μὲ τοιούτου εἴδους συναναστροφήν. Ἄλλως δέ, καθὼς γνωρίζομεν, δὲν ἠγάπα ἐν γένει τοὺς Ἕλληνας. Μὲ τὰς σκέψεις ταύτας καὶ μὲ τὴν πρὸ αὐτοῦ θέαν ἐπέρασε ἀρκετὴν ὥραν, χωρὶς νὰ στενοχωρηθῇ. Δὲν ἦτο ρύσει ἀνυπόμονος, ἀλλ' οὔτε καθ' ὑπερβολὴν ζωηρός, καὶ ἠρέσκετο εἰς σιωπηλὴν ραθυμίαν. Ἀλλ' ὅμως εὐχαρίστως εἶδεν ἐπὶ τέλους τὸν Ἀριστείδην πλησιάζοντα μὲ ἡμίονον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὸν ἐβοήθησε ν' ἀναβῇ, καὶ ἤρχισε βραδέως ἡ δύσκολος ἄνοδος. Ὁ δρόμος καὶ δι' ἄνθρωπον εὔρωστον ἦτο ἀρκετὰ κοπιαστικός, δι' ἕνα ὅμως ὁ ὁποῖος ὑπέφερεν ἀκόμη ἀπὸ διαλείποντα πυρετὸν ἀπέβαινε ἀληθὲς βασανιστήριον. Ὁ δυστυχὴς Λανὲκ κατήντησε νὰ νομίζῃ ὅτι τὸ ζῶόν του ἐβάδιζε διαρκῶς κατὰ κάθετον γραμμήν, πότε μὲ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ κορυφῆς καὶ ἄλλοτε μὲ τὴν οὐράν. Ἡ ἀλλόκοτος αὕτη πορεία διήρκεσε δύο σχεδὸν ὥρας. Ἠκούετο ὁ ὀλοῖσβος τῶν χειμάρρων καὶ ἀντήχει μακρόθεν ὁ ἠχηρότερος κρότος καταρρακτῶν, καὶ τὰ κελαδήματα τῶν πτηνῶν ἀνεμιγνύοντο μὲ τῶν νερῶν τὴν μουσικήν. Ἀλλὰ πῶς νὰ χαρῇ τις τὴν ἡδονὴν τῶν τοιούτων ἤχων, ἐνῷ ἐπίκειται διαρκὴς ὁ κίνδυνος καταστροφῆς τελείας, ἤ, τὸ ὀλιγώτερον, ὁ κίνδυνος νὰ σκορπίσῃ τὰ μέλη του εἰς κρημνοὺς καὶ βάραθρα, καί, ἐν τῷ μεταξύ, ἀγωνίζεται νὰ κρατήσῃ τὸ σῶμά του εἰς ἰσορροπίαν, πότε σκύπτων ἐμπρὸς διὰ μιᾶς πρὸς τὸν λαιμὸν τοῦ ζώου καὶ πότε κλίνων διὰ μιᾶς τὰ νῶτα πρὸς τὴν οὐράν του.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅμως ἤρχισε νὰ συνειθίζῃ εἰς τὰς δυσκολίας τῶν ὁρμητικῶν τούτων κινήσεων καὶ νὰ στρέφῃ τὰ βλέμματα ὁλόγυρά του. Ἡ δείλη προχωροῦσα ἐσκίαζε τὸν καθαρὸν αἰθέρα, ἀλλ' ἐπὶ τῆς γῆς ἔμενον εἰσέτι τὰ χρώματα τῆς ἡμέρας. Ἄνθη ἄγρια, ποικίλα καὶ ὡραῖα, ἐστόλιζον τοὺς ἀγρούς. Ἐπὶ τῶν κοιλωμάτων ἐξεχωρίζετο, ὡς σκιὰ συννέφων ἐπὶ τῆς χλόης, ἢ ὡς πάχνη φαιά, τὸ πυκνὸν φύλλωμα τῶν ἐλαιώνων, αἱ δὲ συκαῖ ἥπλωνον ἀναμέσον τῶν ἐλαιῶν τοὺς πορφυροῦς ἐκ τῆς ἀνταν-ακλάσεως κλάδους των. Ἡ λάμψις καὶ τὸ ψιθύρισμα τῶν ρεόντων νερῶν, τὸ μειδίαμα τοῦ ἡλίου σβυνόμενον βαθμηδὸν εἰς τὸν σκιαζόμενον οὐρανόν, ἡ νωθρὰ κίνησις τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς, ἡ διαύγεια τῆς ἀτμοσφαίρας, τὸ ἄρωμα τῶν θάμνων καὶ τῶν ἀνθῶν, τὰ πάντα ὁμοῦ ἐνέπνεον εἰς τὸν Λανὲκ ἀόριστον αἴσθημα ἀπεριγράπτου τέρψεως. Ὅτε δὲ ἐπὶ τέλους εἶδε τὴν ὡραίαν κοιλάδα τῆς Κολυμβήθρας ἁπλουμένην ὡς πανόραμα ὑπὸ τὸ χωρίον τῆς Ξυνάρας, καὶ τὸ ἐπιβλητικὸν πορφυρόχρουν Κάστρον περιβαλλόμενον ἀπὸ τὰς σκιὰς τῆς ἑσπέρας, ἐσκέφθη ὅτι ἤξιζε τὸν κόπον ἡ δύσκολος ἕως ἐκεῖ ἀνάβασις.

Ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀνηφορικὴν ὁδὸν τοῦ μικροῦ χωρίου, ὁ Μῆτρος καὶ οἱ δορυφόροι του ἀντήλλασσον ὄρθιοι τὰς σκέψεις των ἔξωθεν τοῦ

1 Ἴδε σελ. 218

σιδηρουργείου. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ ξένου διέκοψεν, ἐννοεῖται, τὴν συζήτησίν των περὶ τῆς ἀξίας καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἐν Ἀθήναις πρωθυπουργοῦ.

— Ἄγγλος θὰ εἶναι, εἶπεν ὁ εὐειδὴς Μῆτρος, διακόπτων τὸ κάπνισμά του, καὶ προσηλόνων ἐπὶ τοῦ Λανὲκ ὕποπτον βλέμμα.

— Δὲν μοιάζει Ἄγγλος, — τόσον μελαχρινός, ὑπέλαβεν ὁ Μιχάλης, ὁ μαραγκός. — Ἰταλὸς πρέπει νὰ εἶναι.

— Αἴ, χαζέ, ἀπεκρίθη ὁ Μῆτρος ὑπεροπτικῶς, μὴν εἶναι ὅλοι οἱ Ἄγγλοι ξανθοὶ καὶ ἀσπροκόκκινοι; Δὲν τὸν βλέπεις ἀέρα ποῦ σοῦ τὸν ἔχει; Μόνον οἱ Ἄγγλοι σὲ κυττάζουν ὡσὰν νὰ εἶναι αὐτοὶ 'ς τὸν κόσμον καὶ ὄχι ἄλλος. Τί ὑπερηφανεύονται καὶ αὐτοί; τί κορδόνονται; Δέκα ἥρωές των δὲν ἀξίζουν ἕνα 'δικόν μας.

— Σωστὰ τὰ λέγεις, Μῆτρο, εἶπεν ὁ συμβιβαστικὸς Μιχάλης. Ἂν εἶχε ἕνα Μιλτιάδην ἡ Ἀγγλία, τὰ ἄλλα ἔθνη θὰ ἔπρεπε νὰ γαντακωθοῦν! Ποιὸν θ' ἄφινε αὐτὴ νὰ ζήσῃ! Μὲ τόσους καὶ τόσας ἥρωας ἐμεῖς, καπνίζομεν ἥσυχοι τὰ σιγάρα μας καὶ ἀφίνομεν τὸν δρόμον ἐλεύθερον εἰς τοὺς ἄλλους. Ὁ Ἄγγλος, ὅταν ταξειδεύῃ, περιπατεῖ εἰς τοὺς ξένους δρόμους μὲ ὕφος . . . ὡσὰν νὰ εἶναι πολλή του καλοσύνη ποῦ μόνον σὲ παραμερίζει καὶ δὲν σὲ τσαλαπατεῖ.

— Τί νὰ σᾶς 'πῶ, ὑπέλαβε καὶ ὁ Γιάννης, ὁ σιδηρουργός. Ἀλήθεια, ἡ Ἀγγλία ἔχει τὸ κακὸν νὰ ἀπλώνῃ παντοῦ τὸ χέρι της καὶ ν' ἁρπάζῃ ὅ,τι 'μπορεῖ. Εἶναι ὅμως πλούσιος τόπος, κ' ἔχει 'ς τὸν νοῦν της καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ὅσον διὰ τὸ Λονδῖνον, φαίνεται πῶς εἶναι μεγάλη χώρα. Ὁ Μαρέγκος . . . τὸν γνωρίζεις, ὁ πλοίαρχος τῆς Ἴριδος, ἔμεινε' ἐκεῖ μίαν ἑβδομάδα ἀλλὰ καθὼς μοῦ ἔλεγε, δὲν ἐτολμοῦσε νὰ ξεμυτίσῃ ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖον. Τόσος κόσμος καὶ κακὸν εἶναι εἰς τοὺς δρόμους! Εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου, λέγει, πενῆντα τραῖνα φεύγουν καὶ ἔρχονται τὴν ἰδίαν ὥραν. Μοῦ ἔκαμε ὅρκον ὅτι ἐμέτρησεν ἕως τὰ τριάντα καὶ ἔπειτα ἐζαλίσθη· δὲν ἠμπόρεσε νὰ μετρήσῃ παρεπάνω. Ὅταν ἐπήγαινε, λέγει, μὲ τὴν ἄμαξαν, ἔκλειε τὰ μάτια καὶ τ' αὐτιά του, ἀπὸ τὸν φόβον μὴ τὸν πλακώσουν χιλιάδες ἅμαξαι ὁποῦ ἔτρεχαν ὁλόγυρά του 'σὰν ἀστραπή. Νὰ περάσῃς, λέγει, ἀπὸ τὸ ἓν πεζοδρόμιον εἰς τὸ ἄλλο, πρέπει νὰ κάμῃς τὸν σταυρόν σου. Τόσον εἶναι τὸ πλάτος τοῦ δρόμου καὶ τόση ἡ κίνησις!

— Ἀπὸ ὅσα σοῦ λέγει ὁ Μαρέγκος νὰ πιστεύῃς τὰ μισά, ἀνερώνησεν ὁ Μῆτρος. Τὰ ἔχει εὔκολα τὰ ψεύματα. Κ' ἐμένα μοῦ τὸ εἶπαν ὅτι ἡ Λόνδρα εἶναι μεγάλη, περισσότερον καὶ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Ἀλλὰ δὲν πιστεύω ἐγὼ ὅ,τι καὶ ἂν ἀκούσω. Θέλω καὶ μόνος μου νὰ κρίνω. Ὄχι ὅτι γνωρίζω τὰς Ἀθήνας· δὲν ἐπῆγα ἀκόμη ἕως ἐκεῖ. Ἀλλὰ ξεύρω ὅτι εἶναι ἡ ὡραιοτέρα πόλις τοῦ κόσμου. Αἱ Ἀθῆναι ἦσαν Ἀθῆναι πρὶν ν' ἀκουσθῇ καὶ ἡ Λόνδρα καὶ τὸ Παρίσι. Δὲν τὸ ξεύρεις ὅτι ἕως καὶ ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν ἔρχεται κόσμος νὰ βλέπῃ τὴν πρωτεύουσάν μας, καὶ ὅτι ἔβαλαν φύλακας ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν νὰ μὴν ἀρίνουν νὰ μᾶς παίρνουν ἀπ' ἐκεῖ μάρμαρα διὰ φυλακτά; Ποιὸς ἀπὸ 'μᾶς ἐπῆγε ποτὲ νὰ πάρῃ φυλακτὸν ἀπὸ τὴν Λόνδραν, ἢ ἀπὸ τὴν Ἀμερικήν;

— Σωστὰ τὰ λέγεις, Μῆτρο, εἶπε καὶ πάλιν ὁ Μιχάλης. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Γλάδστων, ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας, ἔχει 'ς τὴν καρδιά του τὴν Ἑλλάδα περισσότερον καὶ ἀπὸ τὸν τόπον του. Ἂς εἴχαμεν πόλεμον καὶ θὰ μᾶς ἔστελνε βοήθειαν, ὅσην θέλομεν.

— Δὲν τὴν ἔχομεν ἀνάγκην τὴν βοήθειάν του, εἶπε μεγαλοπρεπῶς ὁ Μῆτρος, ρίπτων κατὰ γῆς τὸ σιγάρον του. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μόνοι των ἐδιώρθωσαν τοὺς Πέρσας!

Ἀλλ' ὁ Γιάννης δὲν ἐγνώριζε τίποτε περὶ Περσῶν, ὥστε δὲν τὸν ἠχαρίστησε διόλου ἡ ἐπίδειξις τῆς πολυμαθείας τοῦ Μήτρου, καὶ ἠθέλησε ν' ἀλλάξῃ ὁμιλίαν.

— Ποῦ θὰ κυνηγήσετε αὔριον; ἠρώτησε.

— Ἐγὼ θὰ 'πάγω πρὸς τὰ Κούμαρα, ἀπεκρίθη ὁ Μῆτρος.

— Δὲν ἔχει κυνῆγι ἐκεῖ, εἶπεν ὁ Γιάννης. Ἐγὼ πηγαίνω 'ς τὴν Μουσουλοῦν. Τὴν ἄλλην Κυριακὴν ἐσκότωσα ἐκεῖ ἕνα σωρὸν τρυγόνια· δὲν σοῦ λέγω σιταρίθραις καὶ μικροπούλια· ἄλλο τίποτε ἐκεῖ!

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Λανὲκ, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἀριστείδου διῆλθε τὸ χωρίον, ὑπὸ τὰ περίεργα βλέμματα καὶ τὰ σχόλια ὅλων τῶν κατοίκων, διέβη τὸν χείμαρρον, ἐπέρασε τὸν ἀνεμόμυλον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἀμπελῶνα, πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Τελάχου. Ἦτο καπάκοπος τόσον, ὥστε διὰ νὰ καταβῇ ἀπὸ τὸν ἡμίονον ἐστηρίχθη εἰς τὸν ὦμον τοῦ Ἀριστείδου καὶ μὲ βήματα βραδέα ἀνῆλθε μέχρι τῆς θύρας τῆς οἰκίας. Τὴν ἤνοιξεν ἡ Ἀνουντσιάτα, μὲ τὸ πρόθυμον «Καλῶς ὡρίσατε» εἰς τὰ μειδιῶντα χείλη, κατόπιν της δὲ ὁ γέρων οἰκοδεσπότης ἦλθε σπεύδων καὶ ἐδεξιώθη φιλικῶς τὸν ξένον. Ἀλλ' ἦτο τόσον ἀδύνατος καὶ τόσον ἀπηυδημένος ὁ Λανὲκ, ὥστε μόλις ἠδυνήθη νὰ ψιθυρίσῃ τὰς εὐχαριστίας του, ὁδηγούμενος πρὸς τὸν σοφᾶν, ὅπου κατέπεσε.

Ἂς τὸν ἀφήσωμεν ἐκεῖ ἐξαπλωμένον, ἀποκαμωμένον, μὲ τὰ μέλη πονεμένα, συναισθανόμενον τὴν ἀνάγκην ὕπνου μιᾶς ὁλοκλήρου ἑβδομάδος διὰ νὰ συνέλθῃ καὶ ἀναλάβῃ τὰς δυνάμεις του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

(Ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Λανὲκ)

Βωβὴ εὐγλωττία.

«Παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα, ὕστερον ἀπὸ τὴν χθεσινήν μου κούρασιν, ἐξύπνησα σήμερον τὸ πρωὶ ἀναπαυμένος καὶ εὐχαριστημένος, καὶ μόνον συνησθανόμην τὴν ἡδονὴν τοῦ νὰ μένω ἡσύχως ἐξαπλωμένος εἰς τὰ μαλακά, λεβαντομυρισμένα μου σινδόνια. Ποτέ μου δὲν ἐκοιμήθην εἰς στρῶμα ἀναπαυτικώτερον, ποτέ μου δὲν ἐξύπνησα εἰς φαιδρότερον δωμάτιον. Τί φῶς γύρω μου! Πόσον δροσερὰ καὶ καθαρὰ τὰ πάντα! Ἀπό τ' ἀνοικτὰ παραθυρόφυλλα ἔβλεπα ἐκ τῆς κλίνης μου τὰ δένδρα ὅπου τὰ πτηνὰ εἶχον τὰς φωλεάς των, καὶ πέραν, εἰς τοὺς κήπους, ἠκούοντο κατὰ χιλιάδας κελαδοῦντα τὰ σμήνη των. Ἡ πρωϊνὴ συναυλία των, κατὰ τὴν ὡραίαν αὐτὴν χειμερινὴν ἡμέραν, εἶχέ τι τὸ περίεργον. Ἤρχισε μὲ ἐλαφρὸν τερέττισμα, τοῦτο δὲ βαθμηδὸν ηὔξανε, ηὔξανε, μέχρις οὗ ἐξεχύθη εἰς κυματισμοὺς μεγάλους καὶ ἔκρουε μὲ πλημμύραν ἤχων τὰς ἀργυρᾶς πύλας τῆς πρωΐας. Ἀντήχει εἰς τὰ κλειστὰ παράθυρα, ὡς χάλαζα μαστίζουσα τὴν γῆν. Κατ' ἀρχάς, μισοκοιμισμένος ἀκόμη, ἐνόμισα ὅτι ἄνοιξαν οἱ οὐρανοὶ καὶ βρέχει ποταμηδόν, ἀλλ' ὅτε συνῆλθα καὶ εἶδα ἔξω τὸν κόσμον φωτιζόμενον βαθμηδὸν ἀπὸ τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον, τότε ἐννόησα πόθεν ἡ βοή.

Τὸ θερμὸν φῶς τῆς ἀνατολῆς ἐρόδισεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸν ὠχρὸν οὐρανόν, ἐλεύκανε τὴν δύουσαν σελήνην, καὶ ἐστόλισε τὸ ζενίθ μὲ γαλανὰς ἀντανακλάσεις. Ἠγέρθην, ἤνοιξα τὸ παράθυρον, ἔπεσα πάλιν εἰς τὴν κλίνην μου, καὶ ἤκουα προσηλωμένος τὴν ἐπιτεινομένην ἀντήχησιν τῆς παραδόξου ἐκείνης ἁρμονίας. Ὁ ἦχος ἐφαίνετο προβαίνων κυκλοτερῶς, ἐνδυναμούμενος ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, ὡσὰν νὰ εἶχον συναχθῇ ἐκεῖ ὅλων τῶν κήπων καὶ ὅλων τῶν δασῶν τὰ πτηνὰ καὶ νὰ ἐπέτων γύρω καὶ γύρω, περὶ τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς γῆς, εἰς χορὸν πτερωτόν, χορὸν ἐξάλλου εὐθυμίας. Μοῦ φαίνεται ὅτι ἀπεκοιμήθην καὶ πάλιν, ἢ ἄλλως ὠνειρευόμην μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοικτούς. Ὅτε ἔστρεψα ἐκ νέου τὸ βλέμμα πρὸς τὸ παράθυρον εἶδα ἔξω, μακρόθεν, τὴν ἡλικιωμένην νόστιμον, κοντὴν γυναῖκα, ἡ ὁποία χθὲς τὸ ἑσπέρας μοῦ ἤνοιξε τὴν φιλόξενον θύραν. Ἐπεριπάτει ζωηρῶς πρὸς τὸ χωρίον κάτω, μὲ στάμναν εἰς τὸν ὦμον, καὶ μὲ τὸν νευρώδη μελαχρινόν της βραχίονα ἐστραμμένον γύρω τῆς κεφαλῆς πρὸς ὑποστήριξιν τῆς λαγήνου. Μὲ πόσην εὐχαρίστησιν παρηκολούθουν τὸν βηματισμόν της. Ἐφαίνετο τόσον πρόθυμος, τόσον δραστηρία, τόσον ζωντανὴ ἡ καλὴ ἐκείνη γραῖα· ἡ λάμψις τοῦ ὀφθαλμοῦ της ἐμαρτύρει ὄχι μόνον φαιδρότητα, ἀλλὰ καὶ εὐτραπελίαν· ἡ ἐλαφρὰ ρυτίς, ἡ περικυκλοῦσα τὸ στόμα της, ἐφαίνετο ὡς ἴχνος διαρκὲς ἡσύχου γέλωτος. Τὴν ὑπέθεσα μητέρα τοῦ νέου, ὁ ὁποῖος μοῦ ἐχρησίμευσε χθὲς ὡς ὁδηγὸς κατὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον ὁδοιπορίαν μου.

Τὴν μονήρη ἡσυχίαν μου διέκοψεν ἐπὶ τέλους ἡ Ἀνουντσιάτα εἰσελθοῦσα εἰς τὸ δωμάτιον. Μοῦ ἔφερεν ἐπὶ δίσκου τὸν καφέν μου, μὲ κουλούρια καὶ ὀλίγα σιγάρα· ἀπέθεσε πλησίον μου τὸν δίσκον, μοῦ ἤγγισε θωπευτικῶς τὴν χεῖρα καὶ ἐστάθη ἐμπρός μου μὲ μειδίαμα μητρικῆς ἀγαθότητος εἰς τὰ χείλη.

— Πῶς ἐκαλοκοιμηθήκετε, κύριε, — ἠρώτησε.

— Περίφημα! — Εἶμαι ἕτοιμος, ἐπρόσθεσα γελῶν, νὰ ξανακάμω τὴν χθεσινὴν ὁδοιπορίαν.

Ἀφοῦ ἐπῆρα τὸν καφέν, μὲ παρεκάλεσε νὰ μὴ σηκωθῶ ἀκόμη, μοῦ ἔδωκε ν' ἀνάψω τὸ σιγάρον μου, καὶ ἐξῆλθεν ἀθορύβως μὲ τὸ ἐλαφρόν της βάδισμα. Μόλις ἤρχιζα ν' ἀπολαύω καὶ πάλιν τὴν τέρψιν τῆς ἡσυχίας, ὅτε ἡ θύρα ἠνοίχθη, καὶ εἰσῆλθεν ὁ Ἀριστείδης. Εἶναι ἀληθῶς ἀδικαιολόγητον νὰ ἔχῃς ἀντιπάθειαν πρὸς ἕνα ἄνθρωπον διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι δὲν σοῦ ἀρέσουν τὰ μοῦτρά του. Φαίνεται καλὸς ἄνθρωπος ὁ Ἀριστείδης, ἀλλὰ μ' ἐρεθίζει μέχρις ἀγανακτήσεως ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον μεταφέρει τὸ βάρος τοῦ εὐλυγίστου σώματός του ἀπὸ τὸν ἕνα πόδα εἰς τὸν ἄλλον, καὶ ἡ ἕξις τοῦ νὰ θωπεύῃ τὴν κανονικήν του μύτην μὲ τὸν λιχανόν του. Ἅμα τὸν ἔχω ἐμπρός μου περιμένω ἀνυπομόνως ν' ἀρχίσῃ αὐτὰ του τὰ καμώματα, ἅμα δὲ ἀρχίσῃ, μὲ καταλαμβάνει ἀκατάσχετος ἐπιθυμία νὰ τὸν ξυλοκοπήσω! Εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον μὲ ὕφος προσηνοῦς οἰκειότητος, ἐπῆρε ἀπρόσκλητος μίαν καθέκλαν, ἐκάθισε, ἐμειδίασε προστατευτικῶς, ἔλαβε καπνόν, ἡτοίμασε τὸ σιγάρον του, καὶ μοῦ ἀπηύθυνε τὸν λόγον εἰς ἀκατάληπτα ἀγγλικά. Ἔνευσα καταφατικῶς χωρὶς νὰ ἐννοῶ καλὰ καλὰ τί λέγει καὶ ἐπερίμενα μὲ ὑπομονὴν νὰ μάθω διὰ ποῖον λόγον μὲ ὑπέβαλεν εἰς τὸ μαρτύριον τοῦτο.

— Ἐγνώρισα ἕνα Ἄγγλον εἰς Σμύρνην, ἐπρόσθεσεν εἰς τὴν ἰδίαν, Ἀγγλικὴν δῆθεν, γλῶσσαν. Ἀξιόλογος ἄνθρωπος. Ἔπαιζε πιάνο λαμπρά. Παίζετε πιάνο;

Ὡμολόγησα ὅτι εἶμαι κατὰ τοῦτο ἔνοχος, καὶ ἐξηκολούθησα καπνίζων ἡσύχως καὶ ἀναμένων τὸ τέλος τῆς ὑποθέσεως.

You are Ingleesh?

— Δὲν ἔχω αὐτὴν τὴν τιμήν.

— Ah, vous êtes français?

Ἀπεκήρυξα καὶ αὐτὴν ἐπίσης τὴν τιμήν, ὁ δὲ Ἀριστείδης, ἐπιμένων εἰς τὰς ἐθνολογικὰς ἐρεύνας του καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ἐπιδείξῃ τὴν γλωσσολογικὴν πολυμάθειάν του, ἐπρόσθεσε θριαμβευτικῶς:

Sie sind Deutsch?

— Θὰ ἦτο καλλίτερον καὶ διὰ σὲ καὶ δι' ἐμέ, ἀνερώνησα, ἐὰν ἔπαυες νὰ δολοφονῇς τὰς γλώσσας τῆς Ἑσπερίας καὶ ἀπεφάσιζες νὰ μοῦ ὁμιλῇς τὴν γλῶσσάν σου.

Ἡ ἀγανάκτησίς μου δὲν τὸν ἐτάραξε. Μοῦ ἀπέδειξε τὴν φιλοσοφικὴν ὑπεροχήν του μειδιῶν ἡσύχως, ὡσὰν νὰ ἤθελε νὰ δυσωπήσῃ οὕτω παι-

δικὴν ὀργήν, ἔκαμε δεύτερον σιγάρον, τὸ ἤναψε, καὶ ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειαν μὲ τὴν ὁποίαν ἤκουε ξένον λαλοῦντα τόσον καλὰ τὴν ἑλληνικήν. Ἔπειτα μοῦ ἀπηύθυνε σειρὰν ἐρωτήσεων μὲ τὴν συνήθη ἀδιάκριτον περιέργειαν τῆς φυλῆς του. Ἐζήτησε πληροφορίας περὶ τῆς περιουσίας μου, πόθεν τὴν ἀπέκτησα, πόσα ἐπλήρωσα διὰ τὰ ἐνδύματά μου, ἐὰν τὰ ἠγόρασα εἰς τὰ Παρίσια ἢ τὸ Λονδῖνον, ἐὰν ἐθαύμαζα τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς Ἕλληνας, ἐὰν ἤμην ἄγαμος καὶ εἶχα διάθεσιν νὰ πάρω Ἑλληνίδα γυναῖκα, ἐὰν οἱ γονεῖς μου ζοῦν, καὶ πόσους ἔχω ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφάς. Εἰς τὰς παραδόξους ἐρωτήσεις του ἀπεκρινόμην συνοπτικῶς, θέλων νὰ ἴδω ἕως ποῦ θὰ φθάσῃ ἡ πολυπραγμοσύνη του. Ἀφοῦ ἐβαρύνθην ἤρχισα νὰ ἐρωτῶ κ' ἐγώ, ζητῶν πληροφορίας διὰ λογαριασμόν μου. Ἔμαθα λοιπὸν ἀπὸ τὸν μεταδοτικόν μου Ἀριστείδην ὅτι ὁ καλὸς ἰατρός, ὁ ὁποῖος μὲ ἔστειλε πρὸς θεραπείαν ἐδῶ, εἰς τοὺς κόλπους τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀθωότητος, ἐπονομάζεται διὰ λόγους ἀνεξιχνιάστους ὁ *βασιλεὺς τῆς Τήνου*, ὅτι ἐπικαλεῖται πρὸς τούτοις ὁ Πάρνελ τῆς Ἑλλάδος ἕνεκα τῶν κωλυσιεργητικῶν κατορθωμάτων του εἰς τὴν βουλήν, ὅπου ἀντιπροσωπεύει ὡς νομοθέτης τὴν νῆσόν του. Ὁ ξενίζων με ἀδελφός του, ἐξ ὅσων ἠδυνήθην ν' ἀντιληφθῶ, εἶναι τύπος μᾶλλον ἰδιόρρυθμος. Πρὸς τοὺς συγχρόνους τρέφει περιφρόνησιν ἀπεριόριστον, ζῇ μὲ τοὺς ἀρχαίους, ἀποστρέφεται δὲ ἰδιαζόντως τὸ ἔθνος τῶν Γάλλων. Ἡ κόρη του ὀνομάζεται ὡς ὡραία καὶ προκομμένη νέα, ὅλοι δὲ οἱ ἄγαμοι Τήνιοι θεωροῦνται μνηστῆρές της. Τὸ ὄνομά της εἶναι Ἰναρίμη. Ἀφοῦ ἐξεφορτώθην τὸν Ἀριστείδην, ἔγειρα πάλιν εἰς τὸ στρῶμα καὶ ἀφῆκα τὴν φαντασίαν μου νὰ δημιουργῇ ποικιλοτρόπως τὴν εἰκόνα τῆς φερούσης τοιοῦτο ἀσύνηθες ὄνομα. Τὴν ἔπλασα καὶ τὴν ἐξέπλασα ἀλληλοδιαδόχως ὡς παρθένον χαρίεσσαν, ὡς σχολαστικὴν ψυχρὰν καὶ ὑπερήφανον, ὡς ἀθῶαν χωριατοπούλαν· τὴν ἐφαντάσθην ὡς Τούρκισσαν, ὡς Ἀρμενίαν, ὡς Φράγκισσαν τῆς Ἀνατολῆς. Ἀλλ' οὐδεμία τῶν τοιούτων φάσεων μοῦ παρίστα τὴν ἰδανικήν μου Ἰναρίμην. Διατί ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Ξυνάραν πρὸ τῆς ἀρίξεώς μου;

— Ἀρχαῖος ρηλόσοφος, μοῦ ἔλεγε περὶ τοῦ πατρός της ὁ Ἀριστείδης. Κρατεῖ ἐδῶ, μακρὰν ἀπὸ τὸν κόσμον, τὴν ὡραιοτέραν κόρην τῆς Τήνου, νὰ μὴ τὴν βλέπῃ κανείς, νὰ μὴ τὴν μολύνῃ ἄλλο μάτι. Λέγεις ὅτι εἶναι θεὰ δι' αὐτὸν καὶ ὅτι δὲν θεωρεῖ κανένα ἐδῶ ἄξιον ν' ἀτενίσῃ εἰς τὴν θεότητά της. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἔστειλεν ἀπ' ἐδῶ προτοῦ ἔλθετε. Κάθε χριστιανὸν τὸν ἀπορεύγει, ἐὰν ὅμως εἶσθε εἰδωλολάτρης ἀρχαῖος, νὰ εἶσθε βέβαιος ὅτι θὰ σᾶς ἔκαμνε ἀμέσως γαμβρόν του.

Διατί ἡ αὐθάδης αὕτη νύξις τοῦ Ἀριστείδου μ' ἔκαμε ν' ἀνάψω ἀπὸ ἀγανάκτησιν καὶ ἐντροπὴν συγχρόνως; Ἠσθανόμην τὸ ἐρύθημα εἰς τὸ πρόσωπόν μου καὶ ἀφοῦ ἐκεῖνος ἀπεσύρθη. Δὲν νομίζω νὰ εἶμαι οὔτε νευροπαθής, οὔτε ἐπιρρεπὴς εἰς αἰσθηματικότητα, καὶ ὅμως οἱ λόγοι ἐκεῖνοι μὲ ἐτάραξαν καιρίως. Ἐφοβούμην μὴ συναντηθῶ μὲ τὴν Ἰναρίμην,—ἠσθανόμην εἶδος παραπόνου διατὶ νὰ ἐξορισθῇ ἐξ αἰτίας μου. Ἴσως ἔχει τι τὸ κολακευτικὸν διὰ τὴν ἀνδρικήν μας ματαιότητα ἡ ἀπόκρυψις μιᾶς ὡραίας νέας, μὴ τύχῃ καὶ μᾶς ἴδῃ,—ἀλλ' ὅμως τὸ βάλσαμον τοῦτο δὲν ἐθεράπευε τὴν πληγήν μου. Ἤμην λυπημένος καὶ ἀγανακτημένος.

Οὕτω διατεθειμένον μὲ ηὗρεν ὁ κ. Τελάχας, ὅτε εἰσῆλθε καὶ αὐτὸς εἰς τὸ δωμάτιόν μου. Μὲ ἠρώτησε περὶ τῆς ὑγείας μου μὲ λόγια εὐγενείας μετρημένα, καὶ ὑπέδειξε διάφορα μέσα διασκεδάσεως. Εἶχα ἐνδυθῇ καὶ ἀνεπαυόμην ἐπὶ τοῦ σοφᾶ. Ἠκολούθησα προθύμως τὴν συμβουλήν του ν' ἀναπνεύσω τὸν καθαρὸν πρωϊνὸν ἀέρα εἰς τὸν ἐξώστην. Ἡ λάμψις τοῦ ἡλίου καὶ ἡ γαλήνη τῆς ἐξοχῆς μὲ καθησύχασαν καὶ ἠσθάνθην ὅτι εὐχαρίστως θὰ ἔμενα ἐπὶ ὥρας ἐκεῖ, παρατηρῶν τὰς μετακινουμένας σκιὰς τῶν πετρῶν τοῦ ἀνεμομύλου. Ὁ Κὸς Τελάχας ἐκάθησε πλησίον μου, μὲ τὸ ἀναπόφευκτον σιγάρον εἰς τὰ δάκτυλά του, καὶ ἔστρεφε ποῦ καὶ ποῦ πρὸς ἐμὲ βλέμμα ἐταστικὸν ἀλλὰ φιλικὸν ὅμως. Ὑποθέτω ὅτι τὸν ἐπησχόλει τὸ κεφάλαιον τῆς ἐθνικότητός μου καὶ ὅτι ἐζήτει εὐκαιρίαν διὰ νὰ μοῦ ἀπευθύνῃ περὶ τούτου ἐρώτησιν. Ἐν τῷ μεταξὺ τὸν παρετήρουν κ' ἐγώ. Εἰς τοὺς ζωηροὺς μαύρους ὀφθαλμούς του ἔλαμπεν ἀκτὶς ἐνθουσιασμοῦ, ἀντανακλῶσα ἴσως τὴν πρὸς τοὺς ἀρχαίους ἀφοσίωσίν του. Ἄλλως, ἐκ τῆς φυσιογνωμίας καὶ τοῦ ὅλου του παραστήματος, ἠδύνατό τις νὰ τὸν ἐκλάβῃ μᾶλλον ὡς ἀγαθὸν καὶ εὔπορον χωρικὸν ἢ ὡς γραμματισμένον παιδαγωγὸν ἢ φιλόσοφον αἰωρούμενον ἄνω τῶν ἐπὶ γῆς. Βλέπων αὐτὸν ἠπόρουν ἐὰν τοιοῦτος ἄνθρωπος ἠδύνατο νὰ ἐξετάζῃ τοὺς ἀστέρας καὶ νὰ ἀναλύῃ τὰ τῆς ψυχῆς του, συγχρόνως δὲ καὶ νὰ ἐκτιμᾷ τὰς ἀπολαύσεις ἀγροτικῆς ζωῆς,—ἐὰν περιπατῶν εἰς τοὺς ἀγροὺς μὲ τὸν Πλάτωνα ἢ τὸν Θουκυδίδην ἀνὰ χεῖρας, ἤτο ἱκανὸς νὰ παραμερίσῃ διὰ νὰ μὴ πατήσῃ ἓν ἄνθος ἢ ἕνα μύρμηκα.

— Δὲν φαίνεσθε Γάλλος, μοῦ εἶπε μετά τινα σιωπὴν ὁ Κὸς Τελάχας.

— Τὸ ὄνομά μου εἶναι Γερμανικόν, ἀπεκρίθην ὑπεκφεύγων τὴν ἐξομολόγησιν τῆς ἀληθείας.

— Τόσον τὸ καλήτερον. Δὲν ἀγαπῶ τοὺς Γάλλους.

— Καὶ ὅμως οἱ συμπατριῶταί σας τοὺς λατρεύουν, εἶπα γελῶν.

— Δυστυχῶς, δυστυχῶς!

— Πῶς τὸ λέγετε τοῦτο, ἀνερώτησα. Μὴ δὲν κατέχῃ τὴν πρώτην θέσιν ἡ Γαλλία μεταξὺ τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν;

— Τὸ ζήτημα εἶναι τί ἐστι πολιτισμός. Ἐὰν ζητῇς τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἀγνότητα, τὴν εὐπρέπειαν, τὴν εὐκοσμίαν καὶ τὴν μετριότητα εἰς ὅλα, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν ἀρχαίων, τότε ἡ Γαλλία τὴν σήμερον πολὺ ἀπέχει τοῦ νὰ πρωταγωνιστῇ εἰς τὸν πολιτισμόν. Βλέπων δὲ τὴν Ἑλλάδα πιθηκίζουσαν τὴν Γαλλίαν, φοβοῦμαι διὰ τὸ μέλλον τῆς πατρίδος μου... Ἐμείνατε πολὺ εἰς Ἀθήνας;

— Ὄχι. Ἠμπορῶ νὰ εἰπῶ ὅτι δὲν τὰς εἶδα ἀκόμη.

— Ἄ, τότε λοιπὸν δὲν θὰ ἐννοήσετε διατί δὲν ἠμπορῶ νὰ ὑποφέρω τὴν Γαλλίαν. Ἄνδρες καὶ γυναῖκες εἰς τὰς Ἀθήνας ὁμιλοῦν τὴν Ἑλληνικὴν ἀθλιέστατα, ἐνῷ ἠδυνάμεθα σήμερον νὰ λαλοῦμεν τὴν γλῶσσαν τοῦ Ξενοφῶντος. Ὅλοι δὲ τραυλίζουν τὴν Γαλλικήν, — πρὸς τί καὶ διατί, Κύριος οἶδε! Αἱ γυναῖκες ἐνθουσιάζονται μὲ τὸν Ohnet καὶ λατρεύουν τὸν Βίκτωρα Οὐγώ, οἱ ἄνδρες ἀναγινώσκουν τὸν Ζολᾶ. Εἰς τὸ θέατρον παριστάνουν γαλλικὰ vaudevilles, καὶ οἱ πολλοὶ διασκεδάζουν εἰς τὰ café-chantants. Αἱ κυρίαι τῶν Ἀθηνῶν ἐνδύονται μὲ τὰ ἀκριβοπληρωμένα περισσεύματα τῶν περυσινῶν συρμῶν τῶν Παρισίων. Ἐν ἑνὶ λόγῳ, αἱ Ἀθῆναι κατήντησαν παρῳδία ἐλεεινὴ τῶν Παρισίων!

Ὁ γέρων διέκοψε τὸν λόγον ἀποτόμως, ὡσὰν νὰ μετενόησε δι' ὅσα εἶπε μὲ τόσην ἔξαψιν. Ἐσιώπων κ' ἐγώ. Ἀφοῦ ἐκαπνίσαμεν ὀλίγην ὥραν ἐν σιωπῇ, ἀνέφερα ἐν παρόδῳ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ ἠρώτησα ἐὰν εἶχε οἰκογένειαν, ἔμαθα δὲ ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος εἶχε πρὸ ἐτῶν νυμφευθῇ ὡραίαν Σμυρναίαν, ἡ ὁποία μετά τινων μηνῶν συζυγικὴν διχόνοιαν, ἠθέλησε μίαν ἡμέραν νὰ τὸν φονεύσῃ καὶ μετὰ τοῦτο τὸν παρήτησε καὶ ἔφυγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν μὲ ἕνα νέον ἀπὸ τὴν Σῦρον. Τὸ συζυγικὸν τοῦτο ναυάγιον δὲν ἐνεθάρρυνε τὸν Κωνσταντῖνον πρὸς ἐπανάληψιν τῆς δεκιμῆς καὶ ἔκτοτε ἐπεζήτησε παρηγορίαν εἰς τὸν ἄγαμον βίον. Ὁ δὲ ξενίζων με Κὸς Περικλῆς ἀνεκάλυψε, περιηγούμενος τὴν Ἰταλίαν, γυναῖκα καλλίστην τὴν μορφὴν καὶ τὴν ψυχήν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐδοκίμασε κατ' ἄλλον τρόπον τὴν ἀστάθειαν τῆς συζυγικῆς εὐδαιμονίας· ἡ σύζυγός του, ὁ ἔκτακτος ἐκεῖνος θησαυρός, ἀπέθανε κατὰ τὰς ὠδῖνας τοῦ πρώτου τοκετοῦ καὶ τὸν ἄφησε μόνον καὶ ἔρημον, μὲ βρέφος εἰς τὴν ἀγκάλην.

Τὸ ἀπόγευμα ὁ Κὸς Τελάχας ἦλθε πάλιν εἰς τὸ δωμάτιόν μου. Εἶχα μόλις ἐξυπνήσει ἀπὸ τὸν μεσημεριάτικον ὕπνον μου. Μὲ ἠρώτησε ἐὰν ἠρεσκόμην εἰς τὴν μελέτην τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς. Ἡ καταφατικὴ καὶ ἐνθουσιώδης ἀπάντησίς μου τὸν ὑπερηυχαρίστησε. Ἔλαμψε τὸ πρόσωπόν του καὶ ἡ πρὸς ἐμὲ συμπεριφορά του μετεβλήθη ἀμέσως ἐπὶ τὸ οἰκειότερον. Μὲ προσεκάλεσε νὰ τὸν συνοδεύσω εἰς τὸν περίπατόν του, εἰς τὸν κῆπον καὶ τὸν ἀμπελῶνά του. Ἡ συνομιλία μὲ ἄνθρωπον τόσον ἀφελῆ τὸν χαρακτῆρα, τόσον καλλιεργημένην τὴν διάνοιαν, ἦτο πολὺ ἐνδιαφέρουσα. Ἴσως εἶχέ τι τὸ ἀποκλειστικὸν καὶ τὸ σχολαστικὸν ἡ ὑπερβολικὴ του λατρεία πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ ἡ περιφρόνησις διὰ τὸ παρόν, ἀλλὰ πόσον πρωτότυποι καὶ ἀσυνήθεις ἦσαν αἱ σκέψεις τὰς ὁποίας ἀπερίττως καὶ ἁπλῶς μοῦ ἐξέθετε κατὰ τὸν περίπατόν μας. Ἀλλ' ὅμως, μὲ ὅλην τὴν ἀγάπην μου πρὸς τοὺς ἀρχαίους, καὶ μὲ ὅλας τὰς συζητήσεις περὶ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, δὲν ἠδυνάμην οὔτε ἐπὶ στιγμὴν νὰ διώξω ἀπὸ τὸν νοῦν μου ἓν ὄνομα: Ἰναρίμη. Μὲ κατεῖχεν ἡ ἐπιθυμία — ἐπιθυμία ἀκατάσχετος — ν' ἀκούσω τι περὶ αὐτῆς. Ἐπὶ τέλους δὲν ἐκρατήθην καὶ μετά τινα διακοπὴν τῆς ὁμιλίας μας, ἠρώτησα ἄνευ προοιμίων:

— Εἶναι ἔγγαμος ἡ κόρη σας;

— Ὁ Κὸς Τελάχας μὲ ἐκύτταξε μὲ βλέμμα ὕποπτον καὶ ἀπεκρίθη ψυχρῶς:

— Ἡ κόρη μου εἶναι πολὺ νέα. Ἔχω καιρὸν ἀκόμη νὰ σκεφθῶ περὶ γάμου της.

— Καὶ δὲν ζῇ ἐδῶ μαζῆ σας, ἐπανέλαβα μὲ ἀδιακρισίαν ἀξιοσυγχώρητον.

— Ἐπὶ τοῦ παρόντος μένει εἰς τῆς θείας της, εἰς Μουσουλοῦν.

Ἔπρεπε νὰ μὴ ἐπιμείνω περισσότερον ὁμιλῶν περὶ τῆς θυγατρός του, ἀλλ' ἐξηκολούθησα:

— Μοῦ εἶπαν ὅτι εἶναι ὡραιοτάτη.

— Σᾶς εἶπαν τὴν ἀλήθειαν, ἀπεκρίθη ὁ γέρων.

Ἐννόησα ὅτι περισσότερα δὲν ἐχρειάζοντο. Ὅσον ὁμιλητικὸς ἦτο ὁ Κὸς Τελάχας προκειμένου περὶ τῶν ἀρχαίων, τόσον ἐφαίνετο ὀλιγόλογος εἰς τὰ περὶ τῆς θυγατρός του.

Ἐπέρασα οὕτω τρεῖς ἡμέρας εἰς Ξυνάραν. Ὁ Ἀριστείδης ἐξηκολούθει νὰ μ' ἐνοχλῇ ἀδιαλείπτως μὲ τὴν προπετῆ οἰκειότητά του καὶ τὰς προπετεστέρας ἐξομολογήσεις του. Ὁ Ἀριστείδης εἶναι εἰς τῶν πολλῶν θαυμαστῶν τῆς Ἰναρίμης, ὡς φαίνεται δὲ νομίζει ὅτι ἔβαλε κάτω ὅλους τοὺς ἄλλους ἀφοῦ ἔλαβε ἀπὸ τὸν πατέρα της τὴν τιμὴν καὶ τὸ ἀξίωμα ἀρχιαγωγιάτου της.

Τὸ πρωὶ ἐπεριπάτουν μόνος εἰς τοὺς λόφους γύρω τοῦ χωρίου, τὸ ἀπόγευμα συνώδευα τὸν Κὸν Τελάχαν εἰς τοὺς κήπους καὶ τοὺς ἀγρούς του. Χάρις εἰς τὴν ἥσυχον καὶ τακτικὴν αὐτὴν ζωὴν καὶ εἰς τὸν καλὸν ἀέρα τῆς Τήνου μοῦ ἐπέρασεν ἐντελῶς ἡ ἐκ τοῦ πυρετοῦ ἀδυναμία. Μαζῆ δὲ μὲ τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος μοῦ ἐπανῆλθε καὶ τῆς ψυχῆς ἡ εὐρωστία καὶ ἂν δὲν μ' ἐκυρίευε μία ἀόριστος περιέργεια, ἂν δὲν μ' ἐβασάνιζε ἡ συναίσθησις ὅτι ἐματαιώθη μυστηριώδης ἐλπίς μου, θὰ ἐσκεπτόμην ἤδη ὅτι ἦτο καιρὸς νὰ ἐπιστρέψω εἰς Ἀθήνας.

. . . . . .

Τὴν τετάρτην ἡμέραν τῆς ἀρίζεώς μου εἰς Τῆνον, εἰσηρχόμην εἰς τὴν αἴθουσαν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ περάσω μίαν ἢ δύο ὥρας φυλλομετρῶν τὰ βιβλία τοῦ Κου Τελάχου. Ἐνῷ ἔβλεπα ἀπὸ τὸ παράθυρον τὸ ἠρειπωμένον ἀπέναντι Κάστρον — τοῦ ὁποίου ἡ ἐρήμωσις ἐφαίνετο μεγαλειτέρα ἔτι ὑπὸ τὴν λάμψιν τοῦ ἡλίου, τοῦ φωτίζοντος τὰς γυμνάς του πλευρὰς — ἤκουσα ὄπισθέν μου, ἐκ τοῦ ἀντιθέτου παραθύρου, ὑστερικὰ ἀναστενάγματα διακοπτόμενα ἀπὸ παραινετικὰς ἐπιπλήξεις. Ἀπορῶν τί ἔπαθε ἡ Ἀνουντσιάτα, τί διετάραξε τὴν ἤρεμον δραστηριότητά της, ἐπλησίασα εἰς τὸ πρὸς τὴν αὐλὴν παράθυρον. Κάτω ἐκεῖ μία χωρική, ἠλιοκαής, ρυτιδωμένη, κλαίουσα, γονατιστή, προσήλωνε τὰ βλέμματα πρὸς ἄλλην γυναῖκα καθημένην, ἐνώπιον μικρᾶς τραπέζης, μὲ τὰ νῶτα πρὸς τὸ μέρος μου ἐστραμμένα. Ἡ στάσις της εἶχε τόσην χάριν, αἱ γραμμαὶ τῆς νεαρᾶς της μορφῆς ἐμαρτύρουν τόσην μεγαλοπρέπειαν . . . Τὴν μικρὰν κεφαλήν της ἐκάλυπτε καὶ μοῦ ἔκρυπτε κάτασπρο μαντίλι, μὲ κίτρινον καὶ κόκκινον κέντημα εἰς τὰ ἄκρα.

[Ἕπεται συνέχεια] *Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Δ. Β.*

Ἀθηναϊκὴ Ἠχώ

Ὁ Σαίξπηρ παριστᾷ τὸν Ἀμλέτον λέγοντα πρὸς τὸν Πελώνιον, προκειμένου περὶ δράματος σχετικοῦ:

—Θὰ τὸ στείλωμεν εἰς τὸν κουρέα μαζὶ μὲ τὴν γενειάδα σου!

νομίζων, ὅπως μέχρι τοῦδε καὶ ἡμεῖς ἐδῶ, ὅτι μόνον διὰ κούρευμα σκηνικῶν ἔργων εἶνε καλοὶ οἱ κουρεῖς. Ἀλλ' ἡ φράσις τοῦ ποιητοῦ δὲν ἔχει πλέον καμμίαν σημασίαν, ἀφότου ἤρχισαν καὶ οἱ κουρεῖς μας νὰ γράφωσι δράματα καὶ μάλιστα, ὀλιγώτερον πολλῶν ἄλλων μὲ ἀξιώσεις, ἔχοντα ἀνάγκην κουρεύματος . . .

Ἦτο καὶ πρότερον γνωστὸς εἰς τὸ ἀθηναϊκὸν κοινὸν ὁ διευθυντὴς τοῦ κουρείου Ἄ ψ ε-Σ ὁ ύ σ ε καὶ ἐκ τῶν κατὰ τῆς πιτυρίδος καὶ τῆς φαλάκρας φαρμάκων, τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἐφεῦρε, καὶ ἐκ τῶν δημοτικῶν στίχων τοὺς ὁποίους κατὰ διαφόρους περιστάσεις ἐδημοσίευσε, καὶ ἐκ τῶν ἀπὸ σκηνῆς χορῶν καὶ ἀσμάτων, ὅταν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν διδασκαλίαν ἑνὸς ἐθνικοῦ λεγομένου δράματος· ἀλλὰ μόνον ἡ ἀνέλπιστος καὶ πρωτοφανὴς ἐπιτυχία τῆς Χ ά ϊ δ ω ς του ἀπὸ τοῦ θεάτρου τῆς Ὁ μ ο ν ο ί α ς, ἀνέδειξε τὸν ἰδιόρρυθμον κουρέα ἐντὸς μιᾶς νυκτὸς πρώτης τάξεως ἀθηναϊκὴν προσωπικότητα. Αὐτοσχέδιος λαμπαδηφορία, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησαν μετ' ἀληθοῦς ἐνθουσιασμοῦ οἱ πολλοὶ ἀκροαταί, ὡδήγησεν ἐνθριάμβῳ τὸν κ. Μελισσιώτην ἀπὸ τοῦ θεάτρου εἰς τὸ κουρεῖόν του. Ὅλαι ἀνεξαιρέτως αἱ ἐφημερίδες ἐδημοσίευσαν κρίσεις περὶ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ συγγραφέως ἐνθουσιώδεις καὶ σοβαράς, μηδ' αὐτοῦ τοῦ κ. Πετσάλη καθυστερήσαντος, ὁ ὁποῖος, ὡς θέλει ἡ Ἀκρόπολις, ἀποτελεῖ παρ' ἡμῖν τὸ ὕπατον κριτήριον τῆς δραματικῆς τέχνης. Κρίσεις, σχόλια, συζητήσεις, ἀναλύσεις, εὐφυολογίαι καὶ μεταξὺ τῶν ὀλίγων καὶ μεταξὺ τῶν πολλῶν. Ὁ τοιοῦτος ἐξερεθισμὸς τῆς κοινῆς περιεργίας ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἔκτακτον ἐκείνην συρροὴν τοῦ κόσμου κατὰ τὴν δευτέραν ἐνδιαφέρουσαν παράστασιν,—καθ' ἣν ἡμέραν γράφω πρόκειται νὰ δοθῇ ἡ πέμπτη,—ὁμοίαν τῆς ὁποίας, κατὰ τὸ παράδοξον, ἀμφιβάλλω ἂν ἀνέγραψαν ἀκόμη τὰ θεατρικά μας χρονικά.

Ἐκρέμοντο οἱ θεαταὶ στοὺς τοίχους σὰν σταφύλια λέγει καὶ ὁ Ρ ω μ η ὸ ς τοῦ κ. Σουρῆ, ὁλόκληρος σχεδὸν ἀφιερωμένος εἰς τὴν Χ ά ϊ δ ω· ἐπαίχθη δὲ τὸ δρᾶμα μετὰ θριαμβευτικῆς ἐπιτυχίας, κατακτήσαν τὰς συμπαθείας ὄχι μόνον τῶν ἁπλοϊκῶν συναδέλφων τοῦ κουρέως, οἱ ὁποῖοι παρίσταντο ἐν σώματι, ἀλλὰ καὶ πολλῶν τῶν καλουμένων λογίων, τῶν ὁποίων λεπτοτέρα θεωρεῖται ἡ φιλοκαλία καὶ αὐστηρότεραι αἱ ἀπαιτήσεις. Ὁ κ. Φιλοποίμην Παρασκευαΐδης ἐπὶ παραδείγματι,—διὰ νέαν φέρω τὸν ἐνθουσιωδέστερον,—ἐθεάθη ὑπερύψηλος καὶ δακρυρροῶν κατὰ τὴν παράστασιν, συνώδευσε δὲ μετ' αὐτὴν τὸν συγγραφέα μέχρι τῆς κατοικίας του, ὅπου τοὺς φίλους περιέμενεν ἀμνὸς ὀβελίας, καὶ ἔφαγε καὶ ἔπιε καὶ ἐχόρευσεν . . . Ἡ παραδοξοτέρα τῶν ἰδεῶν, ἡ ὁποία ἐπεφοίτησέ ποτε εἰς τὸν νοῦν κουρέως, νὰ γράψῃ δηλαδὴ δρᾶμα ἀγροτικόν, ἐστέφθη ὑπὸ παραδόξου ἀλλὰ σημαντικῆς ἐπιτυχίας. Ὅλων δὲ τῶν ἀκροατῶν του ἔγεινε τὸ εἴδωλον ὁ κουρεὺς - συγγραφεὺς - ἠθοποιὸς μὲ τὴν ἐθνικὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὴν λιγυρὰν μολπὴν λαβὼν μέρος εἰς τὴν παράστασιν τοῦ ἔργου του, ὅσον ποτὲ δὲν ἔγινεν ἢ θὰ γίνῃ τῶν πελατῶν του, τοὺς ὁποίους πολλάκις ἐβασάνισεν ἀπαγγέλλων τοὺς δραματικοὺς ἢ λυρικούς του στίχους μὲ τὴν ἔρριτον καὶ κωμικῶς διακεκομμένην φωνήν του, στρεβλοῦσαν τὰς λέξεις καὶ κινοῦσαν τὴν ἱλαρότητα καὶ κατὰ τὰς μᾶλλον παθητικὰς ἀποστροφάς.

*

Ἀξίζει μὰ τὴν ἀλήθειαν νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ σήμερον τὸ περίεργον φαινόμενον. Ἔχομεν μάλιστα, ἂν θέλετε, ὑποχρέωσιν νὰ τὸ ἀναλύσωμεν καὶ νὰ τὸ ἐπεξηγήσωμεν πρὸς τοὺς ἀναγνώστας τῆς Ἑ σ τ ί α ς, ὅσοι μὴ ἰδόντες τὴν Χ ά ϊ δ ω δὲν θὰ ἐσχημάτισαν βεβαίως συγκεκριμένην περὶ αὐτῆς καὶ τοῦ ποιητοῦ της ἰδέαν ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ἀτασθάλων τῶν γραφέντων εἰς τὰς ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας.

Ἐκ τῶν μᾶλλον ἰσχυρῶν αἰτίων τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου ἦτο ἡ κατ' αὐτοῦ προκατάληψις. Τὸ κοινὸν ἐπήγαινε τὴν πρώτην φορὰν περίεργον, νὰ γελάσῃ καὶ ν' ἀστειευθῇ μᾶλλον προσδοκῶν ἢ νὰ συγκινηθῇ. Κουρεὺς νὰ τολμήσῃ νὰ παρουσιασθῇ ὡς δραματικὸς συγγραφεύς, αἴ, δὲν θὰ ἦτο μικρὰ ἡ ἀπόλαυσις! Ἀλλὰ τὸ ἔργον κάθε ἄλλο ἐφάνη παρὰ γελοῖον. Ἡ διάψευσις τῶν πρώτων ἐλπίδων καὶ ἡ μετατροπὴ τῆς ἐντυπώσεως, ἡ γεννήσασα εὐθὺς τὴν ἀντίδρασιν, διέθεσε τὸ κοινὸν εὐμενέστατα, ἀπὸ τῆς παρουσίας δὲ τοῦ ποιητοῦ εἰς τὴν σκηνὴν ὡς ἠθοποιοῦ, τὰ χειροκροτήματα ἐξηκολούθησαν ραγδαῖα μέχρι τέλους τῆς παραστάσεως. Ἡ ἐπιτυχία ἐξησφαλίσθη. Ὁ κόσμος ἔφυγεν ἔνθους· αἱ ἐφημερίδες ἔγραψαν πολλὰ καὶ καλά, τὸ ρεῦμα ἐσχηματίσθη. Καὶ πολὺ κατώτερον ἂν ἦτο τὸ ἔργον θὰ ἐπετύγχανε πλέον ἐκ φήμης καὶ προκαταλήψεως κατὰ τὴν δευτέραν καὶ τὰς ἄλλας παραστάσεις.

Ἄλλο αἴτιον ἰσάκις ἰσχυρόν, δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ φύσις τοῦ ἔργου. Ὁ Ἕλλην, μεθ' ὅλην τὴν ἐπίφασιν τοῦ πολιτισμοῦ, εἶνε ἀκόμη ὀλίγον κ λ έ φ τ η ς καὶ ὀλίγον τ σ έ λ ι γ γ α ς, εὑρίσκουσι δὲ βαθυτάτην εἰς τὴν καρδίαν του ἠχὼ ὅλαι αἱ ἀναμνήσεις τοῦ ἁρματωλικοῦ καὶ τοῦ ποιμενικοῦ βίου, τοῦ λεγομένου ἐθνικοῦ. Τοῦ βίου τούτου ἀναπαράστασις εἶνε κατὰ τὸ φαινόμενον ἡ Χ ά ϊ δ ω. Ὁ ποιητής της, ὁ ὁποῖος πρὶν γίνῃ κουρεὺς ἦτο Νάκος σωστός, δὲν εἶχε μὲν βεβαίως τὴν δύναμιν ν' ἀποτυπώσῃ τὸν βίον αὐτὸν πιστῶς καὶ βαθέως, ἀλλ' ἔγνω τοὐλάχιστον νὰ διατηρήσῃ ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ ἐμβλήματα· τὴν φουστανέλλαν, τὰ ἄσματα, τὸ μπουζοῦκι, τοὺς χορούς, τὸ κοκορέτσι, τὸ καρυοφύλλι, ὅ,τι ἑλληνικόν. Ὁ δὲ λαὸς καὶ ὅσοι περιορίζονται μόνον εἰς τὰς ἐπιφάσεις, δὲν ἐδυσκολεύθησαν φυσικώτατα νὰ συγκινηθῶσι, νὰ ἐνθουσιασθῶσι, νὰ χειροκροτήσωσι καὶ νὰ κλαύσωσι. Δρᾶμα κατὰ τὴν ἀνέλιξιν τοῦ ὁποίου κλαίουσιν οἱ θεαταί, τί ἄλλο εἰμπορεῖ νὰ εἶνε παρὰ ἀριστούργημα;—συνεπέραναν οἱ κριτικοί.

Διὰ νὰ εἶμαι δίκαιος πρέπει ἀκόμη νὰ σημειώσω ἐδῶ ὅτι ἡ ἐπιτυχία τῆς Χ ά ϊ δ ω ς δύναται νὰ θεωρηθῇ ἐν μέρει καὶ ὡς συνέπεια τῆς νωπῆς τότε ἀποτυχίας τῆς Ο ἰ κ ο γ ε ν ε ί α ς Π α ρ α δ α ρ μ έ ν ο υ. Εἶχε γεννηθῇ λεληθότως μία παράδοξος ἀντίδρασις. Μεταξὺ τῶν οὐδετέρων ὄντων, τὰ ὁποῖα κατέχουσιν ὡς ἐπιτοπολὺ τὴν σκηνήν, ἔτυχεν ἐσχάτως νὰ διαγωνισθῶσι, τὸ ἓν κατόπι τοῦ ἄλλου, καὶ δύο ὁπωσδήποτε διακεκριμένα: Εἷς λόγιος ἀρκετὰ πεφημισμένος καὶ εἷς κουρεύς, ὅλως ἄγνωστος εἰς τὸν κόσμον τῶν γραμμάτων. Ὁ πρῶτος ἤδη ἀπέτυχε. Νὰ ἡ ὥρα νὰ ἐπιτύχῃ ὁ δεύτερος!—εἶπεν ὁ κόσμος, καὶ ἡ ἐνδόμυχός του σκέψις ἐγένετο ἐνδόμυχός του εὐχή, τὴν ὁποίαν καὶ ἀκουσίως του ἐξήτησε νὰ μὴ διαψεύσῃ. Ἡ παρατήρησις εἶνε λεπτῶς ψυχολογικὴ καὶ ὑπόκειται εἰς βαναύσους ἀντιρρήσεις· ἀλλ' ἀπευθυνόμεθα μόνον πρὸς ὅσους εἶνε ἱκανοὶ νὰναγνωρίσουν τὴν ἀλήθειάν της.

Διὰ νὰ εἶμαι ὅμως ἀκόμη δικαιότερος πρέπει νὰνομολογήσω ὅτι τὸ ἰσχυρότατον αἴτιον τῆς ἐπιτυχίας ἦτο αὐτὴ αὐτὴ ἡ σ χ ε τ ι κ ὴ ἀ ξ ί α τοῦ ἔργου. Ἡ Χ ά ϊ δ ω δὲν εἶνε, καθὼς εἶπον, ἔργον γελοῖον· ἀπεναντίας μάλιστα ἀποδεικνύει ὅτι ὁ συγγραφεύς της ἔχει κάποιαν εὐφυΐαν καὶ φιλοκαλίαν καὶ γνῶσιν τῆς σκηνῆς. Ὅλ' αὐτὰ εἶνε ἀρχέγονα παρ' αὐτῷ καὶ ὑποτυπώδη, ἀλλὰ τέλος πάντων ὑπάρχουν. Οἱ στίχοι του χωλαίνουν καὶ ὡς ἐπιτοπολὺ ἀποτελοῦνται ἐκ τῶν εὐκόλων, τῶν λαϊκῶν ἐκείνων ἐκφράσεων, τῶν ποιητικῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελοῦνται καὶ τὰ δημοτικὰ τραγούδια—ὅπερ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς μερικοὺς ὑπερβολικοὺς νὰ εἴπωσιν ὅτι τὸ δρᾶμα τοῦ κ. Μελισσιώτη ἔγραψεν ὁ Passow καὶ ὁ Legrand. Ἀλλ' εἶνε συγκεκροτημένοι οἱ στίχοι αὐτοὶ εἰς σύνολον σκηνικόν, μὲ ὑπόθεσιν, μὲ πλοκήν, μὲ δρᾶσιν, μὲ οἰκονομίαν, ἄνευ περιττῶν, κατὰ τρόπον τὸν ὁποῖον κανεὶς δὲν ἐπερίμενεν ἀπὸ τὰς ποιητικὰς δυνάμεις ἑνὸς κουρέως καὶ . . . πολλῶν δραματικῶν. Τοὐλάχιστον ἀπὸ τὰ Λαγιαρνιά, τὲς Γιαννοῦλες, καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα ἐθνικὰ τάχα συνονθυλεύματα, ἡ ξανθὴ λυγερὴ Χάϊδω εἶνε ἀσυγκρίτως ἀνωτέρα, πιστεύσατέ το, ἀσυγκρίτως. Διὰ τοῦτο νομίζω ὅτι δὲν ἔπραξα ἔγκλημα ὅταν ἔθλιψα τὴν χεῖρα τοῦ κουρέως καὶ τὸν συνεχάρην διὰ τὸ ἔργον του, ἀφ' οὗ μάλιστα μὲ εἴλκυσε περισσότερον τῆς ποιητικῆς του δεξιότητος ἡ παιδικὴ ἀγαθότης τοῦ λαμπροῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ μετριοφροσύνη, τὴν ὁποίαν πολλοὶ τῶν ἐν Μούσαις συναδέλφων του θὰ ἠθύμουν νὰ εἶχον . . .

*

Ἀλλ' ἂν ὁ κ. Μελισσιώτης εἶνε ἄξιος ἐπαίνων καὶ συγχαρητηρίων, βεβαίως δὲν ἀξίζουσι ταὐτὰ καὶ οἱ κριτικοί του. Ἀκόμη γελῶ μὲ τὴν σοβαρότητα μεθ' ἧς ἔκριναν τὸ ἔργον του ὡς ἔργον φιλολογικὸν εἰς κριτικὰ μακροσκελῆ, πλήρη ἐνθουσιασμοῦ, ἐπαίνων ἀνεπιφυλάκτων καὶ τὸ χείριστον ἀσεβῶν ὑπαινιγμῶν.

Ὄχι, κύριοι μου! Ἡ Χ ά ϊ δ ω δὲν εἶνε ὅπως ζητεῖτε νὰ μᾶς τὴν παραστήσετε. Ἂν νομίζετε ὅτι πᾶν ἔργον δυνάμενον νὰ ἐξελιχθῇ ἀπὸ σκηνῆς καὶ νὰ συγκρατήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν θαμώνων τῆς Ὁ μ ο ν ο ί α ς δύναται νὰ ἐγείρῃ καὶ ἀξιώσεις ἐπὶ τῆς δημιουργικῆς φιλολογίας, σᾶς βεβαιῶ ὅτι ἀπατᾶσθε οἰκτρῶς. Ματαία νομίζω καὶ γελοία θὰ ἦτο ἡ συζήτησις περὶ τοῦ ὅτι ἡ Τέχνη ἔχει ἄλλας ὁλωσδιόλου ἀπαιτήσεις, τὰς ὁποίας, φαίνεται, οὔτε ἐννοεῖτε, οὔτε λαμβάνετε ὑπ' ὄψει· ἀλλὰ δέν μου λέτε, ἔτσι χάριν ἁπλῆς ἀστειότητος, τί βάθος μένει εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ τὸ ἐθνικόν, ἅμα ἀφαιρεθῶσι τὰ ἐξωτερικά, τἀπατηλὰ ἐμβλήματα τοῦ ἐθνικοῦ βίου, ἢ τί τὸ ἀνθρώπινον καὶ ποιητικὸν διατηροῦσι τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα, ἅμα μεταφρασθῶσιν ὑπὸ τῆς λογικῆς αἱ δροσεραὶ φράσεις τῆς δημοτικῆς ποιήσεως, τὰς ὁποίας ἀνταλλάσσουν μεμιγμένας μετ' ἀσμάτων καὶ πυροβολισμῶν; Ποῦ εὑρίσκετε τὸ πνεῦμα, τὴν περιωπὴν τοῦ ποιητοῦ, ἢ οἱονδήποτε ὕψος, αἴρον αὐτὸν ὑπεράνω τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ἡ τέχνη του ζητεῖ νὰπινδαλματίσῃ; Καὶ ἐκτὸς λυρικῶν τινων ἰδιοτήτων, τὰς ὁποίας δὲν δυνάμεθα νὰρνηθῶμεν εἰς τὸν λαϊκὸν ποιητήν, τί τὸ ἀληθῶς δραματικόν, ἔστω καὶ ἴχνος καὶ ὑποτύπωμα, ηὕρατε εἰς τὴν ὑπόθεσιν καὶ εἰς τὴν ἀνέλιξίν της, ἀνώτερον τῶν κοινῶν διηγήσεων καὶ μύθων, εἰς οὓς τέρπεται ὁ πολὺς κόσμος;

Θὰντιτάξετε ἴσως ὅτι ὅλ' αὐτὰ εἶνε λόγια πρὸ τοῦ γεγονότος τῆς ἐπιτυχίας, πρὸ τῆς αἰσθητῆς ἐπιδοκιμασίας ἧς ἔτυχε γενικῶς τὸ ἔργον τοῦ κ. Μελισσιώτη. Σᾶς ἀπαντῶ ὅτι δὲν εἶνε ἡ πρώτη φορά, ἀπεναντίας εἶνε κοινότατον τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ ἔργα ἄνευ οἱαςδήποτε φιλολογικῆς ἀξίας κατέκτησαν τὴν συμπάθειαν καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ λαοῦ. Ἂν δὲ πάλιν ἐπιφέρετε ὅτι μεταξὺ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον τάχα περιφρονῶ, ὑπῆρχον καὶ πολλοὶ καλοενδυμένοι, θωρούμενοι κοινῶς ὡς φιλόκαλοι καὶ ἀνεπτυγμένοι μονονοῦ ἀλλὰ καὶ κριτικοί, θὰπαντήσω μετὰ τοῦ ἡμετέρου Λασκαράτου ὅτι λαὸν δὲν ὀνομάζω ἐγὼ μόνον τοὺς φοροῦντας σ κ ο ύ φ ι α ν, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὑρίσκονται συχνότατα καὶ ἀληθεῖς ἄνθρωποι, ἀλλὰ ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι «εἴτε ἀποκάτω ἀπὸ σκούφια, εἴτε ἀποκάτω ἀπὸ καπέλο κρύβουν λίγα μυαλὰ καὶ πολλὲς πρόληψες».

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

Τὰ τρία φλωριὰ [1]

— Πῶς κάνεις ἔτσι, πατέρα μου· εἶσαι πολὺ ὀλιγόψυχος· ἐδῶ μέσα δὲν ἔχομε καμμίαν ἀνάγκην· ἀποκάτω ἀπὸ τὸν θεόκτιστον βράχον εἰμεθα προφυλαγμένοι καλήτερα παρὰ ἀποκάτω ἀπὸ τὰ κεραμίδια.

— Ἄ! δὲν ἀκοῦς, παιδί μου, νερὸ ποῦ κατεβάζει! τὸ μονοπάτι ἐδῶ ἔξω βραζει ὡσὰν ποταμός.

— Γύρε, κοιμήσου, γέροντά μου, καὶ μὲ τέτοιον καιρὸν ἡ γυναῖκα σου καὶ ἡ θυγατέρα σου δὲν σὲ περιμένουν.

— Ἀλλὰ μᾶς περιμένει ἄλλος, καὶ ἂν δὲν φθάσουμε πρὶν μεσονυκτήση, κ' ἐγὼ ἐχάθηκα, καὶ σένα ἐπῆρα εἰς τὸν λαιμόν μου.

Ὁ γέρος ὡμιλοῦσε μὲ κομμένην φωνήν, καὶ ἀπέξω ἐμουγκριζε ἡ ἀνεμοζάλη, ἐξεσποῦσαν ἀδιάκοπα τ' ἀστραπόβροντα, ὡς νὰ ἤθελαν νὰ σχίσουν τὸν θόλον τοῦ σπηλαίου, καὶ εἰς ταῖς συχναῖς ἀστραφιαῖς ὁ Μιχαήλ, καθε δευτερόλεπτο, ἐμισόβλεπε τοῦ Ἀντωνίου τὸ πρόσωπο νεκροκίτρινο· τότε πρώτην φορὰν αὐτὸς αἰσθάνθη τὸν τρόμον μεγάλου δυστυχήματος· ἐστοχάζετο πῶς ὁ γέρος ἠμποροῦσε νὰ ξεψυχήση αὐτοῦ ἀπὸ τὸν κόπον, ἀπὸ φόβον, καὶ ἀπὸ τὴν ἀπελπισίαν ποὺ ἔδειχνε μήπως δὲν προφθάση νὰ εὑρεθῇ εἰς ἐκεῖνο τὸ ἄγνωστο μέρος πρὶν ἀπὸ τὸ μεσονύκτι· νέος καθὼς ἦταν, ἀμάθητος ἀκόμη ἀπὸ τὰ περίστατικὰ τῆς ζωῆς, ἐσυλλογίζετο ὅτι θὰ τὸν εὕρισκαν αὐτοῦ μὲ πεθαμένον ἄνθρωπον καὶ θὰ τὸν ἐπαράδιδαν ὡς κλέφτην καὶ φονέα εἰς τὰ χέρια τῆς ἐξουσίας, καὶ ἤδη τοῦ ἐφαίνετο, ὡσὰν μέσα εἰς ὄνειρο κακό, πῶς ἀνέβαινε εἰς τὸ πατάρι ὅπου ἦταν στημένη φοῦρκα, καθὼς εἶχε ἀκούσῃ ὅτι πολλαῖς φοραῖς ἄνθρωποι καλοὶ καὶ ἀθῶοι ἀδικοθανάτισαν ἀπὸ τύφλωσιν τῆς κοσμικῆς Δικαιοσυνης ἀναθεμάτιζε τὴν ὥραν ὁποὺ τόσον εὔκολα ἀκολούθησε γέροντα, ἢ ξεμωραμένον ἢ ἀπεσταλμένον τοῦ Πειρασμοῦ, κ' ἐλεεινολογοῦσε τὴν μοῖραν του, ἔκλαιε χαμένα τὰ νιάτα του, καὶ τὰ χρυσᾶ του ὀνείρατα.

Ὡστόσο εἶχε παύσῃ ἡ ἀνεμοταραχή, ἡ βροντὰς ἀπομακραίνονταν, κ' ἐξακολουθοῦσε πάντοτε νερὸ πλήθιο καὶ δαρτό, ὡς νὰ μὴν ἤθελε νὰ παύσῃ ποτέ, ὡσὰν κατακλυσμός· καὶ ὅμως ὕστερ' ἀπὸ τρεῖς ὥραις, ὁποὺ τοὺς ἐφάνηκαν ἄλλαις τόσαις, ὀλιγόστευσεν ἀγάλι ἀγάλ' ἡ βροχή· ὁ νέος, ὡς εὑρίσκετο ἔξω νοῦ, ἢ δὲν αἰσθάνετο, ἢ δὲν ἠμποροῦσε νὰ ξεχωρίσῃ, ἂν ὁ βρόντος ποὺ δὲν ἔπαυεν ἦταν ἀπὸ τὴν βροχὴν ἢ ἀπὸ τοὺς φουσκωμένους τράφους καὶ ἀπ' ὅλαις γύρωθεν ταῖς νεροσυρμαῖς, ἀλλὰ μέσ' ἀπὸ τὸ βαθυ σκοταδι τοῦ σπηλαίου εἶδε νὰ φέγγῃ εἰς τὸ μονοπάτι· ἅμα ἐβγῆκε ἔξω καὶ εἶδε, ἱλάρωσε τὸ πνεῦμα του κ' ἐφώναξε·

— Πατέρα, σήκω! ὁ καιρὸς ἐξεκάκιασε· φαίνεται καὶ τὸ φεγγάρι ἀνάμεσα 'ς τὰ σύγνεφα· ἄστα! νὰ κινήσουμε καὶ θὰ φθάσουμε σύγκαιρα.

Καὶ εἰς τὴν ἴδιαν στιγμὴν τὸ ἄλογο ὡσὰν ἀνυπόμονο ἐσυχνοσκάλιζε τὸ χῶμα.

— Ἐγὼ εἶχα νοήσῃ πολληώρα ὅτι ἐκαλοσύνευε, — ἀπάντησε ὁ γέρος — δὲν σοῦ εἶπα τίποτε· εἴτε μείνουμε ἐδώ, εἴτε κινήσουμε, εἶναι τὸ ἴδιο· ἂν ἦσαν πρωτοβρόχια ἡ γῆ 'ς ὀλίγην ὥραν θὰ ἐκατάπινε ὅλ' αὐτὰ τὰ νερὰ τ' οὐρανοῦ. τὸ ρέμα τοῦ μεγάλου τράφου, ἐκεῖ κάτω, θὰ ἐχαμήλονε γλήγορα, καὶ θὰ περνούσαμ' εὔκολα· ἀμμὴ ἔχουμε Νοέμβρι, ἡ γῆ εἶναι χορταμένη, οἱ τράφοι δὲν χωροῦν ταῖς μεγάλαις ποταμοφοριαῖς καὶ θέλουν ὥραις νὰ τραβιχθοῦν πάλιν μέσα εἰς τὸ φυσικό τους κρεββατι· ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ σοῦ κόψω τὸ θαρρος, ἂς πηγαίνουμε.

Ὕστερ' ἀπὸ κάμποσο διάστημα ἴσιον δρόμον ἄρχισαν τὸν κατήφορον πρὸς τὸ πίλακκο τοῦ μεγάλου τράφου, καὶ ἅμα ἀπὸ τὸ φρύδι τῆς πλαγιᾶς ἀντίκρυσαν τὸν τράφον, ὁ γέρος ἐφώναξε μὲ πόνον·

— Δὲν τὸ 'λεγα ἐγὼ ὁ βαρυόμοιρος; δὲν τὸ βλέπεις; τὸ ρέμα τοῦ τράφου εἶναι ἀνεβασμένο ἕως τὴν ρίζαν τοῦ φτελιᾶ· αὐτὸ ἔχουμε ἐμεῖς σημάδι ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸ περάσῃ ἄνθρωπος μήτε καβαλλάρης.

Ὁ νέος δὲν ἔδιδε πολλὴν προσοχὴν εἰς τὰ λόγια τοῦ Ἀντωνίου, καθὼς ἦταν ὅλος προσηλωμένος εἰς τὸ ἐξαίσιο θέαμα, ὁποὺ ἐπαρουσιάζετο εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος· τὸ φεγγάρι μεσουρανισμένο, ὁλοστρόγγυλο, εἶχε διώξῃ ὅλα τὰ σύγνεφα ἀπ' ὁλόγυρά του, κ' ἐπλημμύριζε μὲ τὸ ἱλαρώτατο φῶς του ὅλο τὸ λάκκωμα· ὁ τόπος βαθὺς καὶ στενὸς ἐβροντοκοποῦσε ἀπὸ ταῖς νεροσυρμαῖς καὶ ἀπὸ τοὺς λίθους, καθὼς ἐροβολοῦσαν ἀπὸ ταῖς δύο ράχαις· ἕνα κεφαλόβρυσο, τρεχούμενο χειμῶνα καλοκαῖρι, ἐκυλοῦσε σκοτεινιασμένο ἀπὸ τὰ μαῦρα νερογλυμμένα κοντράκια, καὶ κατόπιν ἄπλωνε, ἔσμιγε μὲ τ' ἄλλα ρεύματα, καὶ ὡσὰν ἀσημοπόταμο ἔβραζε μέσα εἰς ἐκεῖνον τὸν τράφον, ὁποὺ τότε ἦταν ἀκόμη ἀγεφύρωτος. Ἐκεῖνος ὁ ἀχός, ἄβλαβο ἀπομεινάρι φοβερῆς νεροποντιᾶς, ἡ ἀνάνεμη σιγαλιὰ κατόπιν ἀγρίας ἀνεμοζάλης, τὸ φεγγάρι μὲ τὸ πρᾶον μεγαλεῖον του, ἐπροξενοῦσαν εἰς τὴν φαντασίαν καὶ εἰς τὸν νοῦν τοῦ Μιχαὴλ αἴσθησιν ἀνάλογην μὲ ὅ,τι εἶχε δοκιμάσῃ ὅταν ἡ χαριτωμένη κόρη τοῦ ἀγαπημένου κυρίου του ἔπαιζε εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον, καὶ πότε μὲ βαρεῖς καὶ ταρακτικοὺς ἤχους ἐτριχύμιζε τὰ βάθη τῆς ψυχῆς, πότε τὴν ἐκαταπραῦνε καὶ τὴν ἔστρωνε μὲ γλυκὰ μελῳδήματα. Ὁ νέος ἔμεινεν ἐκστατικός, ἀκίνητος, διὰ κάμποσην ὥραν, ὅσο ποὺ ὁ Ἀντώνιος τοῦ εἶπε·

1 Ἴδε σελ. 213

Η Μ. ΔΟΥΚΙΣΣΑ ΟΛΓΑ

Κατὰ τὸν χρόνον τῶν γάμων του

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

— Παιδί μου, μὴ βλέπεις τίποτε ; εἰς αὐτὴν τὴν ὥραν περιφέρεται ἀπὸ τράφον ὡς τράφον ὁ Ἀμελέτητος· κάμε τὸν σταυρόν σου καὶ μὴ φοβῆσαι.

— Τί λές, πατέρα ; ἐδῶ πονηρὸ πνεῦμα ; αὐτὰ δὲν μονιάζουν ὅπου λάμπει τοῦ Θεοῦ ἡ χάρις· δὲν βλέπεις πῶς τοῦτος ὁ μικρὸς τόπος, ἅγιος καὶ ἔρημος, μὲ τὸ εὐλογημένο φέγγος ἔγεινε οὐράνιος ; δὲν φυσᾷ ἄχνα, καὶ ἡ δροσιὰ ἀνασταίνει τὰ μαραμμένα σωθικά μας κ' εὐφραίνει τὴν ψυχήν μας.

Καὶ μὲ τοῦτο ἐκατέβη μὲ τρεῖς διασκελιαὶς εἰς τὴν ἄκρην τοῦ τράφου· ὕστερ' ἀπ' ὀλίγην ὥραν ἐπαρατήρησε ὅτι τὸ νερὸ εἶχε χαμηλώσῃ κάτω ἀπὸ τὴν ρίζαν τοῦ φτελιᾶ· τότ' ἔκοψε μὲ τὴν μάχαιραν ἕναν κλάδον ἐλιᾶς ἴσιον καὶ μ' αὐτὸν ἐμέτρησε τὸ βάθος τοῦ τράφου, κ' εἶπε τοῦ Ἀντωνίου :

— Πατέρα, σύρε τ' ἄλογο καὶ κατέβα· ἐλπίζω μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ νὰ περάσουμε.

— Ναί, παιδί μου· βοήθησέ με ν' ἀνεβῶ τ' ἄλογο· αὐτὸ θὰ εὕρῃ μοναχό του τὸ ρηχότερο μέρος, καὶ σὺ ἀκολούθησε πεζός.

— Γέροντά μου, δὲν δύνασαι νὰ βασταχθῇς καβαλλάρης μέσα εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ ρεύματος· θὰ βάλουμε τὸ ἄλογο ἐμπρὸς νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ, ὡς εἶπες, κ' ἐγὼ σὲ παίρνω 'ς τὴν πλάτην μου καὶ εἶμαι ἀρκετὸς νὰ σὲ φέρω ἀντίπερα.

Καὶ ἅμα μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπέρασαν τὸν τράφον, τ' ἄλογο, μὲ τοὺς δύο ἀνθρώπους ἐπάνω του, ἀπαρακίνητο ἔπιασε τὸ συνηθισμένο ἀνοικτοπάτι του, δὲν ἔτρεχεν, ἐπετοῦσε, ὥστε 'ς ὀλίγην ὥραν ἐδιάβαιναν ἀπὸ τὸ χωριὸ τοῦ Ἀντωνίου· εἰς ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡ γυναῖκα του καὶ ἡ κόρη του, ὁποὺ ἀδημονοῦσαν ὁλημύκτα, ἐνῷ ἔστεκαν μ' ἕνα φανάρι εἰς τὴν θύραν τῆς αὐλῆς τους, ἄκουσαν μακρόθεν τὴν τρομακτικὴν ἐκείνην ποδοβολὴν εἰς τὴν ἡσυχίαν τῆς νυκτὸς κ' εὐθὺς κατόπιν εἶδαν νὰ περάσῃ ἐμπρός τους ὡσὰν ἀστραπὴ τὸ ἄλογο μὲ δύο ἀναβάτας· καὶ τότε ἀγγελοκρουσμέναις ἐτραβίχθηκαν μέσα, ἐμαντάλωσαν σφικτὰ τὴν θύραν τῆς αὐλῆς τους κ' ἐκλείσθηκαν εἰς τὸ σπίτι.

Περαστικὴ συγνεφιὰ εἶχε σκεπάσῃ τὸ φεγγάρι, ὅταν ἐπλησίαζαν εἰς τὸ χαλασμένο χωριὸ τοῦ Ζυγονοῦ· αὐτοῦ τὸ ἄλογο ἐστάθη ἐκεῖ ὅπου εἶχε σταματήσῃ τὴν περασμένην νύκτα.

— Τοῦτο, εἶπεν ὁ Ἀντώνιος, εἶναι τὸ μέρος ὅπου ἔπρεπε νὰ σὲ ὁδηγήσω, καθὼς σοῦ ἔλεγα σήμερα τ' ἀποταχυά· κατέβα νὰ πηγαίνωμε πεζοί.

Καὶ ἀφοῦ ἐπέζευσαν ὁ γέρος ἐξεχώρισε, καθὼς ἐμαυρίζαν, τοὺς παλιόπυργους, ἀλλὰ δὲν εἶδε νὰ φέγγῃ καθὼς τὴν ἄλλην βραδυά, καὶ ἀπελπίσθηκε φοβούμενος μὴν εἶχε περάσῃ ἡ διωρισμένη ὥρα· ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ φεγγαριοῦ ἐφαίνετο πῶς εἶχε μεσονυκτήσῃ ἢ ἔλειπαν ὀλίγα λεπτά.

— Πατέρα, τώρα ποῦ θὰ πᾶμε ; μήπως ἐκεῖ πέρα ὅπου φαίνεται ὡσὰν ἀναλαμπή ;

— Παιδί μου, ἐγὼ δὲν βλέπω τίποτε· μόνος σου πετάξου κατὰ τὸ φῶς κ' ἔμπα θαρρετὰ μέσα εἰς τὴν αὐλήν· ἐκεῖ θὰ εὕρῃς ἐκεῖνον ὁποὺ σὲ ζητεῖ.

Ὁ νέος ἐπροχώρησε ἕως τὸν πυλῶνα καὶ ἄφοβα ἐπάτησε εἰς τὴν αὐλήν· τὸ φάντασμα, ὄχι πλέον ἐπάνω ἀπὸ τοὺς τρεῖς σωροὺς χρυσάφι, ἀλλὰ ὑψηλὰ ὡσὰν κινημένο νὰ φύγῃ, ἅμα τὸν εἶδε, τοῦ εἶπε :

— Κάμε γλήγορα, ἄνοιξέ μου νὰ ἰδῶ τὸ χαρτὶ ποὺ φορεῖς κρεμασμένο 'ς τὸ στῆθος σου.

Ὁ Μιχαὴλ ἔβγαλε ἀπὸ τὸ στῆθος του κ' ἔξεδίπλωσε ἕνα χαρτί· ἦσαν αὐτοῦ χαραγμένα κάτι γράμματα ἀγνώριστα· τὰ εἶχε δείξῃ εἰς ὅλους τοὺς προκομμένους τῆς πολιτείας καὶ κανεὶς δὲν ἐστάθη ἱκανὸς νὰ τὰ διαβάσῃ· καὶ ἂν καὶ ἦταν βέβαιος ὅτι ἐκεῖνος ὁ σοφὸς κύριός του θὰ τοῦ τὰ ἐξηγοῦσε, πάντοτε κάτι, ἀπὸ μέσα του, δὲν τὸν ἄφινε νὰ τοῦ τὰ δείξῃ.

Τὸ φάντασμα ἅμα εἶδεν ἐκεῖνα τὰ γράμματα, τοῦ εἶπε·

— Πάρε τὰ φλωριά· εἶναι ἡ προῖκα τῆς νύφης σου. — Κ' ἐδιαλύθη ὡς καπνός.

*

Ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ μοιρόγραφτο ἡμερονύκτι εἶχαν περάσῃ δέκα χρόνοι· μίαν ἡμέραν, ἀπομεσήμερα, ὁ Μιχαὴλ καθήμενος εἰς τὴν θύραν τῆς αὐλῆς του εἶδε νὰ ἔρχεται πρὸς τὸ σπίτι του ἕνας Ἄρχοντας, μαυροφορεμένος· ἦταν ὁ παλαιὸς καὶ ἀλησμόνητος κύριός του· ὁ Μιχαὴλ δὲν ἄργησε νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ, ἂν καὶ ἦταν σκευρωμένος ἀπὸ τὰ γεράματα· ἔτρεξε νὰ τὸν προϋπαντήσῃ κ' ἐμισογονάτισε νὰ τοῦ φιλήσῃ τὸ χέρι· ὁ Ἄρχοντας δὲν τὸν ἄφησε κ' ἔκλεισε εἰς ταῖς ἀγκάλαις του τὸν ποθητόν του ὑπηρέτην.

— Κυριέ μου, τοῦ εἶπε ὁ Μιχαὴλ, πῶς ἐδῶ ; καὶ πεζὸς τόσον δρόμον ; καὶ φορεῖς θλιφτικά.

— Ἤλθα πεζὸς—τοῦ ἀπάντησε ὁ Ἄρχοντας—καθὼς πηγαίνουν εἰς τὸ προσκύνημα· μαυροφορῶ, ἀπὸ διπλῆν λύπην· πρῶτα ἡ μονάκριβή μου κόρη, ἀφοῦ ἀναχώρησες ἀπὸ τὸ σπίτι μας, εἰς τὸν χρόνον ἀπέθανε ἀπὸ μαράζι, καὶ μετὰ δύο χρόνια ἡ ἀπαρηγόρητη σύντροφός μου. Ἀλλὰ δὲν ἦλθα ἐδῶ νὰ σὲ λυπήσω· μόνον ἔχω ἀνάγκην νὰ σοῦ φανερώσω πρᾶγμα ὁποὺ σὲ ἀποβλέπει καὶ ἐνταυτῷ νὰ ἐλαφρώσω ὀλίγο τὴν συνείδησίν μου τὴν ἁμαρτωλήν.

Ὁ Μιχαὴλ ἐχλώμιανεν ὅλος· εἶχε παρατηρήσῃ πολλαὶς φοραὶς εἰς τὸ πρόσωπο τοῦ κυρίου του κάτι ποὺ ἐδηλοῦσε ψυχὴν μαρτυρημένην, καὶ τώρα ἐφοβεῖτο μὴν ἀκούσῃ τι νὰ ὀλιγοστεύσῃ τὸ σέβας καὶ τὴν ἀγάπην ὁποὺ τοῦ εἶχε.

[Ἕπεται τὸ τέλος] ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΛΥΛΑΣ

Η ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ[1]

Πόσον δὲν ἐπηνέθησαν καὶ ἐξετιμήθησαν αἱ σχολαὶ τῶν Ἰνδῶν γυμνοσοφιστῶν, μαθητῶν τῶν σοφωτάτων μάγων τῆς Αἰγύπτου ; Φαντασθῆτε τὰ ὑψηλὰ αὐτὰ ὑποκείμενα, ἱστάμενα, ὅπως τὰ περιγράφει ὁ Πλίνιος, ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, ὁτὲ μὲν ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ποδὸς ὁτὲ δὲ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου, ἐπὶ τῆς κατακεκαυμένης ψάμμου, παρατηροῦντα μὲ ἀπλανεῖς ὀφθαλμοὺς τὸ ἄστρον τῆς ἡμέρας. Ἡ σχολὴ τῶν κυνικῶν ἔσχεν ὡς ἱδρυτὴν τὸν Ἀντισθένην, οὐ περιφημότερος μαθητὴς καὶ διαμορφωτὴς τῆς Σχολῆς ταύτης ὑπῆρξεν ὁ Διογένης. Τὰ δόγματα αὐτῆς συνίσταντο εἰς τὴν ἐλευθερωτέραν ἐκτίμησιν τῶν ἐλαττωμάτων καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν ὅτι πᾶν τὸ φυσικὸν εἶνε καὶ τὸ καλλίτερον, δυνάμενον νὰ διαπραχθῇ καὶ δημοσίᾳ. Ἕκαστος συμπεραίνει τὰς συνεπείας τοιαύτης Ἠθικῆς. Μὴ παραλείψωμεν ἐν τούτοις νὰ σημειώσωμεν ὧδε, ὅτι ὁ Διογένης οὗτος ἤρξατο τοῦ φιλοσοφικοῦ αὐτοῦ σταδίου ἀφ' οὗ πρῶτον ὑπῆρξε κιβδηλοποιὸς ἐν τῇ πατρίδι του Σινώπῃ, ἐξ ἧς ἔφυγεν ἀποκαλέσας ταύτην, δὲν ἀμφιβάλλομεν, κατὰ τὸ σύνηθες ἀγνώμονα, ἵνα ἔλθῃ καὶ κατοικήσῃ ἐν Ἀθήναις φιλοσοφικῶς ἐντὸς τοῦ πίθου. Τί ὡραίαν τριάδα ἤθελεν ἀποτελέσει ὄντως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σαρκαστικοῦ Δημοκρίτου, ὅστις πάντοτε ἐγέλα βλέπων τὰς ἀφροσύνας τῶν ἀνθρώπων, καὶ τοῦ μελαγχολικοῦ Ἡρακλείτου, ὅστις ἐλάμβανε τὴν ἐνόχλησιν πάντοτε νὰ κλαίῃ ἐπὶ τοῖς μεγάλοις ἡμῶν δυστυχήμασιν! Ἀλλὰ τί τάχα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐσκέπτετο περὶ τούτων τὸ Οἰκιακὸν Δαιμόνιον τοῦ σοφωτάτου τῶν ἀνθρώπων, ὅστις πρῶτος ἐνεκαίνισε τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν καὶ ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ ὁποίου ἐπήγασαν πᾶσαι αἱ λοιπαί ;

*

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω πρόδηλος ἡ ἀλήθεια ὅτι ἡ Ἠθικὴ μόνον ἐὰν ἀπεκδυθῇ τῶν ὑψηλῶν, ἀλλὰ καὶ χιμαιρικῶν παραστάσεων τῆς ἀεροβάμονος φιλοσοφίας, ἐὰν καταστῇ ὁμοία καὶ οὐχὶ ἀνωτέρα τῶν ἀνθρώπων, δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι θαποβῇ κοινῆς χρήσεως νόμισμα καὶ ὅτι οἱ διδάσκοντες αὐτὴν θὰ ὦσι συνεπεῖς εἰς τὰς ἀρχάς των. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἀποτελεῖται ἐκ κολοσσῶν ἐχόντων τὸν πόδα ἐξ ἀργίλλου, ἐπὶ τοῦ χάρτου μόνον θέλει βασιλεύει. Διὰ ταῦτα ἀντὶ αὐστηρῶς νὰ μεμφθῶμεν, ὡς ἄλλοι ἔπραξαν, τῆς ἠθικῆς τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, ἐπιζητήσωμεν μᾶλλον νὰ ὠφεληθῶμεν ἐκ τῶν ἀληθειῶν αὐτῶν ὡς ἐπίσης καὶ ἐκ τῶν πλανῶν των, ὅπως ἐδραιώσωμεν τὴν Ἠθικὴν τοῦ αἰώνος ἐν ᾧ ζῶμεν, καὶ ἧς σκοπὸς δὲν εἶνε βεβαίως νὰ μᾶς διδάξῃ πῶς νὰ ἱστάμεθα ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ποδὸς ἐπὶ ἡμέρας ὁλοκλήρους ἀσκαρδαμυκτεὶ τὸν ἥλιον θεώμενοι, οὔτε νὰ ἔχωμεν Οἰκιακὰ Δαιμόνια, οὔτε νὰ διδάσκωμεν τοὺς νεαροὺς ἡμῶν μαθητὰς νὰ νηστεύωσιν ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος καὶ νὰ ἐνδύωνται μὲ ῥάκη, οὔτε νὰ κλαίωμεν ἢ νὰ γελῶμεν καθ' ὅλον ἡμῶν τὸν βίον, ἀλλὰ τὸ πολύ, πολύ, ὀλίγον ἀπὸ τὸ ἓν καὶ ὀλίγον ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς Ἠθικῆς καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτῆς πρὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἀλλὰ κατά τινας ἡ βασιλεία τῆς Ἠθικῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἤρξατο ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὸ Εὐαγγέλιον εἶνε ὄντως ἓν τῶν ἐντελεστέρων συστημάτων ἀφ' ὅσα ποτὲ ἐγράφησαν, διότι εἰς τὴν Ἠθικὴν καὶ μόνην ἀπέβλεψεν ὁ νομοθέτης αὐτοῦ, ἔχει δὲ καὶ τὸ προτέρημα νὰποτείνεται, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἀρετῆς, πρὸς τὴν καρδίαν καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν ψυχρὰν λογικήν, καθ' ὃ ἐπὶ τῆς ἀπείρου ἀγάπης καὶ τῆς πραότητος στηριζόμενον. Ἀλλ' ἴσως, ἢ μᾶλλον χωρὶς ἴσως, αὐτὴ ἡ ἐντέλεια αὐτοῦ παρημπόδισε τὸν σκοπόν του. Πολλὰ τῶν παραγγελμάτων αὐτοῦ ἐκ τῆς φυσικῆς λογικῆς ἀπορρέοντα, ἦσαν γνωστὰ καὶ πρὸ τῆς ἐμφανίσεώς του ἐν ἰδιαιτέροις τουλάχιστον κύκλοις τῆς ἀνθρωπότητος, οὐδὲν δ' ἄλλο ἀπῄτουν πρὸς τελεσφόρησιν εἰμὴ τὴν ἐν πλήρει ἡμέρᾳ καὶ μέσῃ ὁδῷ ἀνακήρυξιν αὐτῶν. Καὶ ὡς πρὸς τοῦτο οὐδὲν πλέον ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἀφ' ὅ,τι ἔπραξεν ὁ θεῖος τοῦ χριστιανισμοῦ ἱδρυτής. Ἀλλὰ τὸ χρῶμα, δι' οὗ οὗτος περιέβαλε τὰ γνωστὰ ἕως τότε ἠθικὰ παραγγέλματα καὶ ὅσα ἄλλα ὅλως ἴδια προσέθηκε, κατέστησαν τοῦτο ἀνώτερον τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων. Ἕνεκα δὲ ἰδιαιτέρων ἐθνικῶν περιστάσεων, ἐν αἷς διετέλει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος, τὸ Εὐαγγέλιον παρίσταται, ὅταν ἀναγινώσκεται ἄνευ ἐχθρικῶν ἢ εὐνοϊκῶν προκαταλήψεων, ὡς ὁ τελευταῖος λόγος καὶ ἡ διαθήκη κοινωνίας, πνεούσης τὰ λοίσθια. Ἀφ' οὗ ὁ κόσμος οὗτος εἶναι μάταιος τὸ δὲ τέλος αὐτοῦ ἐγγύς ἐστι—λέγει ἐν αὐτῷ ὁ νομοθέτης—πρὸς τί καλὸν νὰ ἐργάζεταί τις καὶ νὰ ἀγωνιᾷ ; Μόνον οἱ ἄπιστοι δύνανται νὰ λαμβάνωσι τὰς τοιαύτας τοῦ βίου φροντίδας, ἀγνοοῦντες ὅτι τὰ ἴα τοῦ ἀγροῦ, ἅτινα οὔτε νήθουσιν, οὔτε κοπιῶσιν, εἰσὶν ἐν τούτοις μεγαλοπρεπέστερον ἐστολισμένα ἀφ' ὅσον ὑπῆρξε ποτὲ ὁ Σολομὼν ἐν ὅλῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὁ οὐράνιος ἡμῶν Πατὴρ οὐδενὸς ἀρνεῖ νὰ στερηθῶσι τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας. Μὴ ἐπιζητῆτε τὰ πλούτη διότι εἶνε εὐκολώτερον νὰ διέλθῃ κάμηλος διὰ τῆς ὀπῆς τῆς βελόνης ἢ ὁ πλούσιος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἀλλ' ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, τὰ ὁποῖα οὔτε σπείρουσιν, οὔτε θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς τὰς ἀποθήκας καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος

1 Ἴδε σελ. 209

τρέφει αὐτά. Μὴ ζητῆτε νὰ διδάσκεσθε διότι μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι. Τί πρέπει λοιπὸν νὰ πράττωμεν; Νὰ γρηγορῶμεν καὶ νὰ προσευχώμεθα. Νὰ συγχωρῶμεν τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν ἵνα καὶ ὁ Θεὸς ἀφήσῃ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, διότι ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως ἤγγικεν. Αὗται δὲ εἶνε ἀκριβῶς αἱ λέξεις τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἡ ἔννοια αὐτῶν μόνη ἡ ἐκ τούτων πηγάζουσα, μεθ' ὅσα καὶ ἄν τις εἴπῃ, προστρέχων εἰς τὰς συμβολικὰς καὶ ἄλλας ἑρμηνευτικὰς θεολογικὰς μεθόδους.

Ἀλλὰ πρόδηλον ὅτι διὰ τοιαύτης Ἠθικῆς μόνον ἀναχωρητὰς καὶ μοναχοὺς δύναταί τις νὰ παρασκευάσῃ, οὐδέποτε δὲ πολίτας καὶ κοινωνικοὺς ἀνθρώπους. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὅστις οὐδέποτε ἐπρόφερε τὰς λέξεις πατρὶς καὶ ἐλευθερία, δὲν ἐπεζήτησε νὰ καταρτίσῃ πολίτας καταλλήλους νὰ βιώσωσιν ἐπὶ τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλ' ἁγίους ἀξίους νὰ καθέξωσι θέσιν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν Οὐρανῶν. Ἡ Ἠθικὴ αὐτοῦ εἶνε τοσοῦτον ὀλίγον πρακτική, τοσοῦτον ἀκατάλληλος νὰ διευθύνῃ τὰ τοῦ κόσμου, ὥστε πάντες οἱ ἐν ἀρχῇ υἱοθετήσαντες αὐτήν, ἤρχισαν νὰ φεύγωσι τὸν κόσμον καὶ νὰ καταφεύγωσιν εἰς τὴν ἔρημον καὶ τὰ μοναστήρια.

Ἐντεῦθεν, ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ δὲν δύναταί τις νὰ ἐπιζητήσῃ τὸ σύνολον τῶν κανόνων ἐκείνων τῶν ἀποτελούντων τὸν Κώδηκα τῆς πρακτικῆς Ἠθικῆς, ἀλλὰ ἰδανικόν τι Ἠθικῆς, ἀντίθετον ἐκείνου ἐν ᾧ διεβίωσαν αἱ ἀρχαῖαι Κοινωνίαι, ἰδανικόν τι ἀνοχῆς καὶ ταπεινοφροσύνης ἀντίθετον πρὸς τὸ ἰδανικὸν τῆς ἀπολαύσεως καὶ τῆς ὑπερηφανίας τῶν ἐθνικῶν· τέλος τὴν ὑπερβολὴν τοῦ ἀσκητισμοῦ ἀντιτιθεμένην πρὸς τὴν ὑπερβολὴν τῆς αἰσθητικότητος.

Ἐὰν τὸ Εὐαγγέλιον ἔσχε πρακτικὰ ἀποτελέσματα, τοῦτο προῆλθε κυρίως ἐκ τοῦ λόγου ὅτι, ἀποτελοῦσα ἡ Ἠθικὴ αὐτοῦ ἔντονον διαμαρτυρίαν κατὰ τῶν ἠθῶν μιᾶς κοινωνίας ἄνευ ἠθικῶν βάσεων, υἱοθετήθη μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἅμα τῇ ἐμφανίσει της ὑπὸ τῶν καταπιεζομένων τάξεων, ὑπὸ τῶν πτωχῶν καὶ τῶν δούλων, ὧν τὰ δεινὰ ἐλαφρύνοντο ὑπὸ τῆς ἰδέας τῆς ἀμοιβῆς ἐν τῇ μελλούσῃ καλλιτέρᾳ ζωῇ. Ἐπειδὴ δ' ἐνθα συρρέει τὸ πλῆθος πάντοτε μεταξὺ αὐτοῦ ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι ἱκανοὶ νὰ διευθύνωσιν αὐτό, ἠδυνήθη νὰ ἐπιφέρῃ οὕτως εὐεργετικήν τινα ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς τύχης τῶν ρηθεισῶν τάξεων, χρησιμεύσαν εἰς κρείττονα ὑπὲρ αὐτῶν διαρρύθμισιν πολλῶν κοινωνικῶν ζητημάτων. Ἀλλ' ὅτε ἡ Ἠθικὴ αὕτη, προϊόντος τοῦ χρόνου, περιέπεσεν ἐντελῶς εἰς χεῖρας τῶν ἰσχυρῶν τούτων, οἵτινες ἔδραμον ὅπου καὶ ὁ λαὸς πρὸς τὸ ἴδιον κυρίως συμφέρον, ὅτε ἀπὸ Ἠθικῆς μετεβλήθη εἰς θρήσκευμα καὶ ἐδέησε νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰς δογματικὰς τούτου ἀνάγκας· ὅτε ἐν ἄλλαις λέξεσι περιέπεσεν εἰς χεῖρας τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ συνεδέθη στενώτερον μὲ τὰς ἀρχαίας Ἰουδαϊκὰς παραδόσεις τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς, τὸ πρᾶγμα τότε ἐντελῶς ἤλλαξεν ὄψιν καὶ ἡ Ἠθικὴ τοῦ Εὐαγγελίου, μηδόλως πρακτικωτέρα ἀποβᾶσα, ἀπώλεσεν εἰς χεῖρας αὐτῶν καὶ τὸ θέλγητρον τοῦ ὑψηλοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος.

Ὁποία τις ὑπῆρξεν ἡ Ἠθικὴ τοῦ Εὐαγγελίου εἰς χεῖρας τῶν πατέρων τῆς τε Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ὑπὲρ τῶν δογμάτων καὶ τῶν συμφερόντων ἑκάστης ἀγωνιζομένων, καὶ πρὸς τοῦτο ὡς ἤθελεν ἕκαστος ἐξηγούντων τὰς Γραφάς, εἶνε πρᾶγμα ἀρκούντως γνωστὸν καὶ ἐκ τῆς γενικῆς τοῦ κόσμου Ἱστορίας, ὥστε νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ μακροῦ ὧδε περὶ τούτου λόγου. Ὑπερακοντίσαντες ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῶν καὶ αὐτὰς τὰς ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελίου καθιδρυθείσας ἀρχὰς τοῦ ἀσκητισμοῦ, καταδικάσαντες τὸν γάμον, ἐξυμνήσαντες τὴν ἀγαμίαν καὶ τὴν παρθενίαν, ῥίψαντες τὸν λίθον τοῦ ἀναθέματος κατὰ τῶν κοινωνικῶν συμφερόντων καὶ τοῦ πλούτου καὶ ἀπαγορεύσαντες πάντα τὰ πρὸς ἀπόκτησιν τούτου μέσα καὶ ἐπαγγέλματα, τοιαύτην, ὡς ὀρθῶς ἐρρέθη, ἔσυρον γραμμὴν διακρίσεως μεταξὺ τῶν καθηκόντων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ χριστιανοῦ καὶ ἐπὶ τοσοῦτον προέβησαν εἰς τὴν διάκρισιν ταύτην, ὥστε ὥρισαν κανόνας Ἠθικῆς ὅλως ἀδυνάτους καὶ ἀνεφαρμόστους ἐπὶ τῆς κοινωνίας. Ὅπερ δὲ χεῖρον, ἀνακηρύξαντες καὶ ὑπερασπίσαντες, μάλιστα ἔνιοι τούτων, τὴν μισαλλοδοξίαν, ἐχώρισαν τοὺς ἀνθρώπους. ἀδελφοὺς ἄλλως τε καὶ κατ' αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιον, εἰς ἀντίθετα στρατόπεδα καὶ ἐνέπλησαν τὸν κόσμον πτωμάτων καὶ αἵματος διὰ τῆς πυρᾶς καὶ τοῦ διωγμοῦ, περισσότερον ἀφ' ὅσον ποτὲ ἔπραξεν ἡ σπάθη τοῦ Ἀττίλα καὶ ἡ ὠμότης τοῦ Νέρωνος. Ἀποβλέποντες δ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν ταῖς ὁμιλίαις καὶ ταῖς διδαχαῖς αὐτῶν εἰς δογματικὰ θέματα καὶ θεολογικὰς συζητήσεις καὶ ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν πραγματευόμενοι καὶ αὐτὰ τὰ καθαρῶς ἠθικὰ ζητήματα, κατέστησαν τὴν ἠθικὴν ἔτι μᾶλλον ἀκατανόητον καὶ ἀνεφάρμοστον, βασίζοντες πάντοτε αὐτὴν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν καὶ σκοπὸν ταύτης προτιθέμενοι τὴν μέλλουσαν ζωήν, — δύο πράγματα κατ' ἐξοχὴν ἀκατάλληλα ὅπως καταστήσωσι τὴν Ἠθικὴν κοινοτέραν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτῆς πρακτικόν. Ἐὰν δὲ μεθ' ὅλα τάνωτέρω αἱ σημεριναὶ Χριστιανικαὶ κοινωνίαι εἶνε ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν ἠθικώτεραι τῶν ἀρχαίων, ἀποδοτέον τοῦτο εἰς μόνην τὴν λαμπρότητα τῆς ἠθικῆς αὐτῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν καλὴν τῶν σκαπανέων αὐτοῦ βούλησιν, πρὸς τούτοις δὲ εἰς τὸν ὀργανισμὸν τῶν σημερινῶν κοινωνιῶν, αἵτινες ὑπὸ τὸ νεώτερον διεπόμεναι φιλοσοφικὸν πνεῦμα, τὸ ζήτημα τῆς Δημοσίας Ἠθικῆς ἔλαβον ὑπ' ὄψιν αὐτῶν ὡς ζήτημα δημοσίου συμφέροντος. Ἐν τούτοις πολὺ ἀληθὲς ὅτι ἡ θέσις τῆς Ἠθικῆς, πρέπει νὰ ζητῆται ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἢ ἐν τῇ ἀστυνομίᾳ τῶν πόλεων.

★

Μετὰ τ' ἀνωτέρω δι' ὧν συντόμως ὅλως ἐξετέθη ἡ Ἱστορία τῆς Ἠθικῆς καὶ ὁ τρόπος τῆς διδαχῆς αὐτῆς παρά τε τοῖς ἐθνικοῖς καὶ τῷ χριστιανισμῷ, ἐρωτῶμεν: εἶνε ἀνάγκη διὰ νὰ ποθῇ τις χρήσιμος πολίτης, εἰλικρινὴς φίλος, εὐεργετικὸς ἄνθρωπος, εὐτυχὴς οἰκογενειάρχης, νὰ ῥιφθῇ ὁλοψύχως εἰς τὴν ἐναέριον μεταφυσικὴν ὅπως ψηλαφηθεῖ ἀνεύρῃ εἰς τὸ πυκνὸν σκότος τῶν περὶ ταύτης γνωμῶν καὶ ἀντιφάσεων τὰ ἡμέτερα καθήκοντα καὶ τὰς ἀρχάς, καθ' ἃς δέον νὰ κανονίσωμεν τὸν βίον μας; Εἶνε μὲν δυνατὸν νὰ εἶνε πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐνάρετοι, ἀλλ' ὄχι καὶ τὸ νὰ σκέπτωνται πάντες ὀρθῶς. Θεμελιοῦντες λοιπὸν τὴν Ἠθικὴν ἐπὶ ὑψηλῶν συλλογισμῶν, οὐδὲν ἄλλο πράττομεν εἰμὴ νὰ ἐγκαθιδρύωμεν θεωρητικήν τινα Ἠθικὴν κατάλληλον μόνον διὰ τὰς ὀλίγας ἐν τῷ κόσμῳ ὑψηλὰς ψυχάς, ἐγκαταλιμπάνοντες τὸ λοιπὸν ἀνθρώπινον γένος εἰς τὴν ὀλεθρίαν κληρονομίαν τῆς πλάνης του. Μὲ τὰς πεφωτισμένας διανοίας δύναταί τις νὰ κατέλθῃ εἰς τὸ πεδίον τῆς λογικῆς, καθ' ὅσον αὗται ἔχουσαι τὴν δύναμιν ν' ἀκολουθήσωσι τὸν συνειρμὸν τῶν ἰδεῶν, δὲν μένουσιν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ ἀποδεχόμεναι τὰς ἰδέας τετμημένας καὶ κολοβάς. Ἀλλὰ μετὰ τοῦ κοινοῦ τῶν ἀνθρώπων ἀδύνατον νὰ εἰσέλθῃ τις εἰς τὴν συζήτησιν τῶν τῆς ἠθικῆς ζητημάτων, χωρὶς νὰ διατρέξῃ τὸν κίνδυνον νὰ ἴδῃ τὸ κοινὸν τοῦτο καταχρώμενον τὴν λογικήν. Διὰ τοῦτο τὸ καταλληλότερον καθ' ἡμᾶς μέσον πρὸς μετάδοσιν τῶν ἠθικῶν ἰδεῶν εἰς τὸ κοινὸν τῶν ἀνθρώπων, εἶνε ἡ ὁδὸς τοῦ αἰσθήματος. Πολλοί, ἂν μὴ πάντες αἰσθάνονται, ὀλίγιστοι ὅμως σκέπτονται. Τὸ αἴσθημα δὲν πλάττει σορίσματα, ὁ νοῦς ὅμως πλείστα.

Ἄλλως τε εἶνε τόσῳ δύσκολον νὰ πείσῃ τις τοὺς ἀνθρώπους νὰ ὦσιν ἀγαθοί: Ἀπεικονίσατε τὸν μοχθηρὸν δι' ἀληθῶν καὶ φοβερῶν χρωμάτων· ζωγραφήσατε τὸν ψεύστην ἀπολλύοντα τὴν πίστιν εἰς μηχανορραφίας, περιπλεκόμενον καὶ τοσούτους ἐντεῦθεν ἀνεχόμενον ἐξευτελισμούς· παραστήσατέ τους τὸν κακολόγον, ὃν πάντες μισοῦσι καὶ ἀποφεύγουσι, ἀπὸ πάσης τάξεως ἀνθρώπων ἀποπεμπόμενον· δείξατε τὸν ἄσπλαγχνον, τὸν ἀνειλικρινῆ, τὸν ξένον πάσης λεπτότητος ἤθους, ἐστερημένον φίλων — τοῦ γλυκυτέρου τούτου τοῦ βίου ἀγαθοῦ — ἐγκαταλελειμμένον εἰς ἑαυτόν, εἰς τὸν χειρότερον τουτέστι σύντροφον ἐξ ὅσων δύναται νὰ ἔχῃ καὶ τοῦ ὁποίου οὐδέποτε δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ· ἀναπτύξατε τοῖς ἀνθρώποις τ' ἀληθῆ αὐτῶν συμφέροντα, τὰ συντείνοντα δηλονότι εἰς τὴν σταθερὰν καὶ ἀληθῆ αὐτῶν εὐτυχίαν καὶ οὕτω πράττοντες θέλετε πάντοτε εὑρεθῇ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀρετῆς. Μὴ νομίζετε ἐπικίνδυνον τὸ ἀξίωμα — ἐὰν βεβαίως τὸ ἐννοεῖτε καλῶς — ὅτι ἀρετὴ καὶ ἡμέτερον συμφέρον εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτό. Μὴ ἀποτροπιάζεσθε τὸ τοῦ Ὁρατίου λέγοντος: Atque ipsa utilitas justi prope Mater et aequi (καὶ αὐτὴ ἡ ὠφέλεια μήτηρ ἐστὶ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ὀρθοῦ) ἀλλ' ἐννοήσατε τοῦτο καλῶς, μὴ ἐκπλήττεσθε τουτέστι ἀκούοντες ὅτι ἡ ἀρετὴ δύναται νὰ μᾶς καταστήσῃ εὐτυχεῖς, ὅτι ἡ ἀληθὴς ὁδὸς ὅπως ἀποβῶμεν τοιοῦτοι, ὅπως ἀπολαύσωμεν πραγματικῆς καὶ μονίμου εὐτυχίας, εἶνε ἡ ὁδὸς τῆς τιμιότητος· ἀλλὰ διατρέξατε μᾶλλον, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἁπάσας τὰς καταστάσεις τοῦ βίου, ἁπάσας τοῦ ἀνθρώπου τὰς πράξεις καὶ θέλετε πεισθῇ ὅτι καλῶς ἐκτιμωμένων τῶν πραγμάτων, ἀνάγκη νὰ κηρύττωμεν πάντοτε τὴν ἀγαθότητα, τὴν εὐεργεσίαν, τὴν εὐγνωμοσύνην, τὴν φιλανθρωπίαν, τὸ ἔλεος.

Οὐδὲν ἄλλο καθ' ἡμᾶς τὸ ἔργον τοῦ ἠθικοῦ φιλοσόφου καὶ τοῦ ἱεροκήρυκος εἰμὴ τὸ νὰ ἀναπτύσσῃ τοῖς ἀνθρώποις τ' ἀληθῆ αὐτῶν συμφέροντα, διότι ἀγνοοῦμεν, τῇ ἀληθείᾳ, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ πείσῃ τις τούτους νὰ παραδεχθῶσι μίαν Ἠθικήν, ἀντίθετον καὶ πολεμίαν πρὸς τὰ ἀληθῆ πραγματικὰ αὐτῶν συμφέροντα. Ὀρθότερον δ' εἰπεῖν, δύναται νὰ ὑπάρξῃ τοιαύτη; Ἰδοὺ ὄντως μία ἔλλειψις· ἓν τοιοῦτον ἔργον, μία τοιαύτη Ἠθικὴ πρακτικὴ καὶ οὕτως εἰπεῖν ψηλαφητὴ καὶ ὄχι θεωρητικὴ καὶ ἐναέριος, λείπει ἐκ τῆς δημοκρατίας τῶν γραμμάτων.

Μὴ συλλογιζώμεθα τοσοῦτον. Ἀλλοίμονον εἰς ἡμᾶς ἂν διὰ νὰ ἤμεθα ἀγαθοὶ εἴχομεν ἀνάγκην συλλογισμῶν! Ἀλλοίμονον εἰς ἡμᾶς ἂν διεξοδικῶν καὶ μεθοδικῶν πραγματειῶν εἴχομεν ἀνάγκην ἵν' ἀποβῶμεν ἀγαθοὶ πολῖται, εὐαίσθητοι ἄνθρωποι, τίμιοι ἄνδρες! Πολὺ πλέον μᾶς διαπλάττει τὴν καρδίαν μία τραγῳδία, ἓν δρᾶμα καὶ ἓν μυθιστόρημα, ἔργα ἐξηυτελισμένα ἐν τῇ συνειδήσει πολλῶν ἀλλὰ κάλλιστα καὶ τολμῶ εἰπεῖν χρησιμώτατα πρὸς τελειοποίησιν τῆς καρδίας καὶ τοῦ νοῦ, ἢ ἅπαντα τὰ μεθοδικά, ξηρά, ἀσυνέπη, πάσης ἐστερημένα πειθοῦς ἐγχειρίδια ἠθικῆς. Ἀνάγκη χρωστῆρος ἐν τῇ Ἠθικῇ! ἀνάγκη ζωηρότητος χρωμάτων πρὸς παράστασιν τῶν ἀτόπων τῆς κακίας καὶ τῶν ὠφελημάτων τῆς Ἠθικῆς! Ἐκ τοιούτων ζωηρῶν παραστάσεων οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ μὴ δυνάμενος νὰ ὠφεληθῇ, καθόσον πάντες οἱ ἄνθρωποι φέρουσι καρδίαν καὶ αἰσθήματα, ὅσον δὲ καὶ ἂν ἔχωσι ταῦτα καταπνιγῇ ὑπὸ τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς γνώμης, μένουσιν ὅμως πάντοτε τὰ σπέρματα ἅτινα εὐκόλως δύνανται νὰ ζωογονηθῶσιν ὑπὸ τῆς διδαχῆς τοῦ ἐπιδεξίου φιλοσόφου ἢ ἱεροκήρυκος, τοῦ γινώ-

σκοντος τὰς ἀποκρούρους τῆς εὐαισθησίας χορδὰς καὶ ἐπιχειροῦντος νὰ θίξῃ ταύτας καταλλήλως.

Καὶ ἡ λογικὴ βεβαίως συντείνει εἰς τὴν ἡμετέραν διάπλασιν καὶ δύναται νὰ ποικαταστήσῃ ἡμᾶς ἀγαθοὺς καθόσον καταδεικνύει ἡμῖν διὰ τῆς ἀναλύσεως τὰ ἐκ τῆς ἀρετῆς ἀγαθὰ καὶ τὰς ἐκ τῆς κακίας βλάβας. Ἀλλ' ἐὰν δὲν ἀναμίξωμεν τὴν εὐαισθησίαν μὲ τὸ λογικόν, ἐὰν δὲν ἐκμεταλλευθῶμεν τὰ ἠθικὰ ἐκεῖνα αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα ἕκαστος ἄνθρωπος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον φέρει ἐν ἑαυτῷ, ἐὰν δὲν χρησιμοποιήσωμεν ὡς πρώτην οὕτως εἰπεῖν ὕλην τῆς ἡμετέρας διδαχῆς τοὺς παλμοὺς ἐκείνους τῆς καρδίας, τοὺς σπινθῆρας ἐκείνους τῆς εὐσπλαγχνίας, τοὺς ἐναποτεθειμένους ὑπὸ τῆς φύσεως εἰς τὰ βάθη ἑκάστης ψυχῆς, οὐδέποτε θὰ δυνηθῶμεν ν' αὐξήσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀγαθῶν. Ἐὰν ἀφαιρέσητε ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον τὸ αἴσθημα τῆς εὐσπλαγχνίας, ἐὰν ἀφαιρέσητε ἀπ' αὐτοῦ τὴν φιλοτιμίαν, ἐπὶ τίνος βάσεως, ἀνθρωπίνως ὁμιλοῦντες, θέλετε ἀνεγείρει τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἡμετέρας Ἠθικῆς; Εἶνε αὗται δύο ἀρχαί, αἵτινες οὐδέποτε πρέπει νὰ παραμελῶνται ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Πᾶσα διδαχὴ ἐπὶ τούτων πρέπει νὰ στηρίζεται, ἐὰν προτίθεται νὰ ὠφελήσῃ.

[Ἕπεται συνέχεια] ΚΟΜΦΟΥΚΙΟΣ

Ο Ποιητης

Φραγκίσκῳ Καρβελλᾷ.

Δὲν ἔχει πλειὰ φτερὰ 'ς τὴν ὠμοπλάτη,
Ἡ σκέψι του δὲν εἶναι φτερωτή,
Γῆ κι' οὐρανὸ τ' ὁλόφλογο τὸ μάτι
Ν' ἀγκαλιάσῃ πλειὰ τώρα δὲ μπορεῖ.

—

Ξανοίγει τῆς ζωῆς τὴ μαύρη ἀπάτη
Καὶ μὲ γυρ τὸ κεφάλι προχωρεῖ,
Ἡ φανταστὰ κόσμους χρυσοῦς δὲν πλάττει
Καὶ κραυνὸ 'ς τὸ χέρι του κρατεῖ.

—

Μὲ μύρια πάθη μέσα 'ς τὴν καρδιά του
Σ' τὴ σκέψι του εἶναι ξένος ὁ οὐρανός
Καὶ χάνεται 'ς τὰ βάθη ἡ φανταστά του

—

Κ' ἐνῷ στέκει βουβὸς καὶ σκεφτικὸς
Νὰ ὑψώνεται κυττάζει ὁλόγυρά του
Μονάχα τοῦ σιγαροῦ του ὁ καπνός.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟ ΠΡΩΪ

Σ' ἕνα Ἀμερικανικὸ περιοδικὸ δημοσιεύτηκε ποιημάτακι μὲ τὴν ἐπιγραφὴ «Θάνατος τὸ πρωΐ». Ἡ ἱστορία του εἶναι περίεργη. Τὸ ἔκαμε ἡ Ἀνοῦλα Aldrich, νέα εἴκοσι χρονῶν, λίγο πρὶν πεθάνει κατὰ τὰ χαράγματα. Σὰν τὸ ἔκανε, εἶχε τέτοια πιὰ ἀδυναμία ποῦ δὲ μπόρεσε ἡ ἴδια νὰν τὸ γράψει, μόνε τὸ ὑπαγόρευε. Ἡ ἀκόλουθη μετάφραση δίνει κάπια μικρὴ ἰδέα τῶν στίχων:

Θὰ φύγω μόλις ἡ γλυκειὰ προβάλει χαραυγή,
τ' ἄχρηστο σῶμ' ἀφίνοντας μὲ τὸ κλεισμένο μάτι.
Θ' ἀπαντηθοῦμ' ὅταν αὐτὴ τὸ δρόμο της σ' τὴ γῆ,
κ' ἐγὼ μέσ' 'ς τ' ἄπειρο ζητῶ νὰ βρῶ 'να μονοπάτι.

Θὰ σβύσω μόλις τῆς Αὐγῆς τὸ πρόσωπο φανεῖ . . .
Ἄχ ἂς μποροῦσα νὰ 'παιρνα μιὰ ἀχτίδα της μαζί μου!
Νύχτα παντοῦ 'ναι ἀνάμεσα 'ς τοὺς κόσμους μελανή,
καὶ πῶς θὰ δεῖ ἡ ψυχή μου;

Α. Π.

ΠΟΤΕ ΠΙΣΤΕΥΕΙ

Ἔλεγαν καὶ αἱ δύο τὰ δικά των ἐντὸς τοῦ κήπου.

Ἡ μία.—Μὰ πῶς τὸ ἐννόησες σὺ ὅτι σ' ἀγαπᾷ; Ἐγὼ εἰμπορῶ νὰ σὲ βεβαιώσω ὅτι οὔτε ἰδέαν ἔχει . . . οὔτε σὲ παρετήρησε καθόλου.

Ἡ ἄλλη.—Λέγε ὅ,τι θέλεις. Ἐγὼ εἰξεύρω ὅτι μ' ἀγαπᾷ. Μοῦ ἔδωκε τόσα δείγματα . . .

Ἡ μία.—Ποῦ δείγματα; πότε; . . . Ἐγὼ δὲν παρετήρησα τίποτε ἀπὸ αὐτά.

Ἡ ἄλλη.—Παρετήρησα ὅμως ἐγώ. [*Μετὰ μικρόν*] Ἔπειτα, δὲν εἶδες ὅτι ὅσαις φοραῖς μοῦ ἔρριξαν τὰ χαρτιά . . . πάντοτε ἐβγῆκε ὅτι μ' ἀγαπᾷ;

Ἡ μία.—Εἰς τὰ χαρτιὰ λοιπὸν ἐμάντευσες τὸν ἔρωτά του;—Ὦ τῆς εὐπιστίας σου! . . .

Ἡ ἄλλη. — Τί; Δὲν πιστεύεις; . . . Σοῦ φαίνεται τυχαῖον νὰ πέσῃ πέντε φοραῖς ὅτι μ' ἀγαπᾷ;

Ἡ μία.—Τίποτε ἐγὼ δὲν πιστεύω.

Ἡ ἄλλη.—Ἐγὼ πιστεύω καὶ εἶμαι βεβαία ὅτι μ' ἀγαπᾷ.

Ἡ μία.—Κ' ἐγὼ σὲ βεβαιῶ περὶ τοῦ ἐναντίου.

Ἡ ἄλλη. — Μά, εἶσαι παράξενη! . . . Τί θὲς νὰ σοῦ κάμω διὰ νὰ πιστεύσῃς; [*Δρέπουσα μαργαρίταν*] Νὰ μιὰ μαργαρίτα. Θέλεις νὰ τὴν δοκιμάσω; Νά . . . νὰ ἰδῇς . . .

Ἡ μία.—Καὶ 'σ ταῖς μαργαρίταις ἀκόμη;

Ἡ ἄλλη. — Μπᾶ! Οὔτε αὐταῖς δὲν πιστεύεις;

Ἡ μία. - Σοῦ εἶπα, δὲν πιστεύω τίποτε. Ἐγὼ θέλω νὰ εἶμαι βεβαία δι' ὅλα. Ἔτσι τοῦ ἀέρος πράγματα . . .

Ἡ ἄλλη. — Ἄκουσε λοιπὸν νὰ ἰδῇς ἂν εἶνε πράγματα τοῦ ἀέρος. [*Ἀποφυλλίζουσα τὴν μαργαρίταν*] Μ' ἀγαπᾷ — δὲν μ' ἀγαπᾷ . . . μ' ἀγαπᾷ—δὲν μ' ἀγαπᾷ . . . μ' ἀγαπᾷ—δὲν μ' ἀγαπᾷ . . . μ' ἀγαπᾷ — δὲν μ' ἀγαπᾷ . . . μ' ἀγαπᾷ — δὲν μ' ἀγαπᾷ . . . μ' ἀγαπᾷ — [*διστάζουσα*] . . . δὲν μ' ἀγαπᾷ . . . [*Ῥίπτει μετὰ πείσματος τὸ ὑπόλοιπον*] Οὔρ! . . .

Ἡ μία. — [*Γελῶσα*] Μὴ θυμώνῃς· εἶπε, βλέπεις, τὴν ἀλήθειαν . . . Μὴ θυμώνῃς.

Ἡ ἄλλη.—[*Ὀργίλη*] Κολοκύθια! . . . [*Μετ' ἀποστροφῆς*] Νὰ πιστεύῃ κανεὶς τώρα αὐταῖς ταῖς κουταμάραις . . . ! — Δὲν βαρυέσαι . . . Ψέματα! . . .

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Παράδοξος λίμνη.

Περίεργον φυσικὸν φαινόμενον παρατηρεῖται μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος παρὰ τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως Sprottan. Εἰς τὸ νοτιοδυτικὸν μέρος τοῦ τόπου τούτου ὑπῆρχεν ἡ παράδοσις ὅτι παρὰ τὸ χωρίον Koberbrunn σχηματίζεται ἀνὰ ἕκαστον 35ον ἔτος μεγάλη λίμνη, ἥτις κατὰ μικρὸν ἐξαφανίζεται πάλιν. Ἡ νεωτέρα γενεὰ δὲν ἐπίστευε πλέον τὰς διηγήσεις τῶν παλαιῶν, ἠναγκάσθη ὅμως τώρα νὰ πεισθῇ διὰ πραγμάτων. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ μέρους τούτου, μέχρι τοῦδε κεκαλυμμένου ὑπὸ φυτείας πεύκων, εἶναι κοιλὰς ἔχουσα ἔκτασιν 4000 πλέθρων. Ἡ κοιλὰς αὕτη, ἥτις ἄλλοτε ἦτο ἐντελῶς ξηρά, ἐκαλύφθη ἤδη κατὰ τὸ ἥμισυ δι' ὕδατος· τὸ ποσὸν τοῦ ὕδατος ἐξακολουθεῖ αὐξάνον, τὰ δένδρα θὰ καταστραφῶσιν, ἐκεῖ δὲ ὅπου ἔβοσκον ἔλαφοι καὶ ἄλλα ζῶα ἐξαπλοῦται μεγάλη ἐπιφάνεια ὕδατος. Ἡ λίμνη αὕτη ἐκαλεῖτο ἄλλοτε Taudensee.

Ἡ ἐκδίκησις τῶν χελιδόνων.

Ὁ ἰδιοκτήτης κήπου τινὸς πλησίον τῆς Στουτγάρδης παρετήρησε μετ' ἀπορίας ὅτι ἡ φωλεά, ἣν πρὸ μικροῦ εἶχον οἰκοδομήσει αἱ χελιδόνες κάτωθεν τοῦ ἐξώστου τῆς ἐξοχικῆς οἰκίας του, οὐδὲν ἄνοιγμα παρουσίαζεν ἀπό τινων ἡμερῶν· ἀνελθὼν τῇ βοηθείᾳ κλίμακος εἰς τὸ μέρος ὅπου εὑρίσκετο ἡ φωλεὰ καὶ ἀνοίξας ταύτην διὰ τοῦ μαχαιριδίου του εὗρεν ἐντὸς αὐτῆς πέντε τεθνεῶτα νεογνὰ σπουργιτῶν. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι αἱ χελιδόνες ἐκδιωχθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ζεύγους τῶν σπουργιτῶν, ἐσφάλισαν ταχέως κτίσασαι, ἐν ἀπουσίᾳ τῶν γονέων, τὴν ὀπὴν τῆς φωλεᾶς ὅπου εὑρίσκοντο τὰ νεογνά, ἅτινα οὕτω ὑπέστησαν τὸν ἐξ ἀσφυξίας θάνατον, ἐκδικηθεισῶν ῥητῶς τῶν χελιδόνων τοὺς ἅρπαγας τῆς φωλεῶν των.

Ἠλεκτρικὴ βροχή.

Περὶ τοῦ ἀξιοσημειώτου φαινομένου τῆς ἠλεκτρικῆς βροχῆς ἀνακοινοῖ τὰ ἑξῆς ἐν τῷ «Κόσμῳ» ὁ ἐν Rio Cuarto (ἐπαρχία Κορδόβη) ἠλεκτρολόγος Μαυρίκιος Δεπρέ. «Ἐν λίαν θερμῇ ἡμέρᾳ τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου ἐκαλύφθη ὁ οὐρανὸς περὶ τὴν 5 ὥραν μ. μ. διὰ πυκνῶν καὶ βαρέων νεφῶν, ἅτινα ἐκινοῦντο πλησιέστατα τῇ γῇ καὶ λίαν βραδέως, ἕνεκα τῆς ἐπικρατούσης νηνεμίας. Μεταξὺ τῆς 8 καὶ 8 1)2, ὅτε εἶχεν ἤδη ἀρχίσει τὸ σκότος, ἐφάνησαν αἱ πρῶται ἀστραπαὶ μακρόθεν. Μετὰ δύω λεπτὰ ἔπιπτον αἱ πρῶται σταγόνες τῆς βροχῆς, αἵτινες μόλις ἐπλησίαζον τὸ ἔδαφος ἀπέδιδον ἰσχυρὸν τριγμόν. Συγχρόνως ἔβλεπέ τις σπινθῆρας νὰ ἐξέρχωνται ἐκ τοίχων, δένδρων καὶ τῆς γῆς ἐν γένει μόλις τὴν ἐπλησίαζον αἱ πρῶται σταγόνες. Ἡ βροχὴ ἦτο ἠλεκτρική. Ἀφοῦ ἐκορέσθη ὁ ἀὴρ καὶ ἐπῆλθεν ἐξουδετέρωσις μεταξὺ νεφῶν καὶ ἐδάφους, ἔπαυσε τὸ φαινόμενον.

Μέγιστον μετέωρον.

Λαμπρὸς μετεωρόλιθος ἐκτάκτου μεγέθους ἐφάνη πρό τινος εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς δυτικῆς Πρωσσίας. Τὸ σῶμα τοῦτο δεικνύον μέγεθος σχεδὸν ὡς τὸ τῆς σελήνης, ἐξέδραμεν ἀπὸ τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς μεγάλης ἄρκτου, ἦτο ὁρατὸν ἐπὶ 3—4 λεπτὰ καὶ ἔσυρεν ὄπισθέν του ἐρυθρὰν οὐρὰν. Ἡ πορεία του ἔδαινεν ἀπὸ τῶν βορειοδυτικῶν πρὸς τὰ ἀνατολικομεσημβρινά, ὅτε αἴφνης ἔπεσε καθέτως ἐπὶ τῆς γῆς διαλυθὲν εἰς πυρίνην βροχήν.

(Ρ*)

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Στρατιώτης: — Θὰ μοῦ ἦσαι αἰώνια πιστή;

Μαγείρισσα: — Αἰώνια; ποιὸς μπορεῖ νὰ δώσῃ τέτοια ὑπόσχεση!

Στρατιώτης: — Τότε δόσε μου ὑπόσχεση γιὰ τρεῖς βδομάδες καὶ βλέπουμε.

* * *

Ὁ σύζυγος: — Τὰ πουλιὰ μᾶς ἀφάνισαν τὰ σταφύλια τῆς κρεβατίνας· τί νὰ κάνωμε;

Ἡ σύζυγος: — Πάρε μου καινούργιο καπέλλο καὶ νὰ κρεμάσωμε τὸ παλιό μου γιὰ σκιάχτρο.

* * *

— Εἶδες ἐκεῖ; σ' ἕνα χρόνο οἱ γιατροί μας ἐδῶ ἀπὸ πέντε ἔγειναν δέκα.

— Θέλουν νὰ ζήσουν οἱ ἄνθρωποι.

— Ναί, μὰ κ' ἐμεῖς θέλομε νὰ ζήσωμε.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ

Ἐπανελθὼν ἐκ διμήνου ταξειδίου ὁ Ζολᾶ, ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ἐν τῷ *Φιγαρῷ* ἄρθρον σροδρότατον, ἐν ᾧ ὑπεραπολογεῖται τῆς *Καταστροφῆς*. Παραλείπων νὰ παντήσῃ εἰς ὅλας τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας, περιορίζεται νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ἡ κατὰ τὴν μαχὴν ψιμμυθίωσις τοῦ Ναπολέοντος ἵνα ἐνθαρρύνῃ τοὺς στρατιώτας διὰ φαιδρᾶς ὄψεως, δὲν εἶνέ τι ἐξευτελιστικὸν διὰ τὸν αὐτοκράτορα ἐκεῖνον, ἀπεναντίας μάλιστα ὑψηλὸν καὶ εὐγενές· καὶ ὅτι ὑπαρχουσῶν διαφόρων καὶ ἀντιθέτων μαρτυριῶν ἐπὶ τούτου, ὁ καλλιτέχνης εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέξῃ τὴν μᾶλλον σύμφωνον πρὸς τὸ ἔργον του καὶ πρὸς τὸν σκοπόν του. Κατόπιν ἀπαντᾷ εἰς τὴν περίφημον ἐκείνην ἐπιστολὴν τοῦ βαυαροῦ λοχαγοῦ Τανέρα, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ *Φιγαρῷ* τῆς ὁποίας τὰς

μορφὰς ἀποδίδει εἰς ὑποκριτικοὺς καὶ πλαγίους σκοποὺς τρωθέντος πατριωτικοῦ ἐγωϊσμοῦ.

— Ἡ Πολιτεία τῶν Ἀθηναίων τοῦ Ἀριστοτέλους πρόκειται νὰ εἰσαχθῇ καὶ εἰς τὰ γερμανικὰ γυμνάσια ὡς διδακτικὸν ἀνάγνωσμα. Τούτου δ' ἕνεκα ὁ ἐν Λειψίᾳ ἐκδότης Teubner ἀγγέλλει τὴν ἔκδοσίν της μετὰ σημειώσεων ἑρμηνευτικῶν τοῦ διασήμου Δανοῦ φιλολόγου Χοῦδε.

— Ὁ αὐτὸς ἐκδότης ἀγγέλλει τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀριθμητικῆς τοῦ παλαιοῦ μαθηματικοῦ Διοφάντου μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως, ἑλληνικῶν σχολίων καὶ κριτικῶν σημειώσεων τοῦ γάλλου μαθηματικοῦ Ταννερύ.

— Κατὰ τὸν Messagero τῆς Ῥώμης, ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας ἐδωρήσατο τῷ Πάπᾳ χειρόγραφον τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ἀνευρεθὲν ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς ἀβδατείας τοῦ Χάνσεν ἐν Κοπεγχάγῃ καὶ περιέχον θεολογικὴν πραγματείαν λίαν ἐνδιαφέρουσαν.

— Ὁ διάσημος Νορβηγὸς ποιητὴς Bjoer-Stjerne-Bjoernson ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ἄρθρον κατὰ τῶν ἐλευθέρων Τεκτόνων, τοὺς ὁποίους περιγράφει μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα. Ἐπειδὴ εἷς τῶν ἀρχηγῶν τῆς μασσωνίας εἶνε καὶ ὁ βασιλεὺς Ὀσκὰρ καὶ συχνότατα ὑπαινίσσεται αὐτὸν τὸ ἄρθρον τοῦ ποιητοῦ, αἱ συντηρητικαὶ ἐφημερίδες προτείνουσι νὰ καταδιωχθῇ ἐπ' ἐγκλήματι ἐσχάτης προδοσίας καὶ νὰ ἐξαναγκασθῇ νὰ δώσῃ ἐξηγήσεις περὶ τῶν δῆθεν «ἐγκλημάτων τῶν Τεκτόνων» τὰ ὁποῖα καταγγέλλει.

Καλλιτεχνικὰ

Ἀγγέλλεται ἐκ Χάγης ὁ θάνατος τοῦ ζωγράφου Wan Borselen, τοῦ ὁποίου θαυμάζονται κυρίως τὰ ὁλλανδικὰ τοπία. Ἀποθνήσκει ἑξηκοντα-πτατεὴς καταλείπει δὲ πλῆθος πινάκων.

Μουσικὰ

Ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας Μπουρζοά, διαφόρων ἐξόχων μουσικῶν καὶ κριτικῶν, Ἀμβροσίου Θωμᾶ, Μασσενέ, Πουζὲν κλ. καὶ πολλοῦ πλήθους ἐγένοντο ἐν Givet τἀποκαλυπτήρια τοῦ μνημείου τοῦ ἀνεγερθέντος πρὸς τιμὴν τοῦ μουσικοῦ Στεφάνου-Ἐρρίκου Mehul.

Θεατρικὰ

Τὴν ἑσπέραν τῆς Πέμπτης 1 Ὀκτωβρίου, τὸ θέατρον τῶν Ὀλυμπίων ἦτο πλῆρες μέχρις ἀσφυξίας, διδομένης τῆς εὐεργετικῆς τῆς Κας Παρασκευοπούλου. Πλῆθος ἀνθοδεσμῶν προσεφέρθησαν εἰς τὴν καλλιτέχνιδα, ἥτις ἤρατο θρίαμβον ὡς Ἀδριανὴ Λεκουβρέρ, μετὰ τὴν παράστασιν δὲ ὡδηγήθη διὰ βεγγαλικῶν καὶ ἁμαξῶν εἰς τὴν κατοικίαν της.

Ἐπιστημονικὰ

Ὑπὸ τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως πρόκειται νῦν νὰ ἱδρυθῇ Ἀστεροσκοπεῖον ἐπὶ τοῦ Κιλιμαντζάρου, τοῦ μεγάλου χιονοσκεποῦς ὄρους τῆς ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, ἥτις ἐξ αὐτοῦ ἐπωνομάσθη Ἀφρικανικὴ Ἐλβετία.

Παντοῖα

Νέος Ἄγγλος μυθιστοριογράφος ὀνόματι Morley Roberts, ἀνήκων εἰς τὴν πραγματικὴν σχολὴν καὶ θέλων νὰ περιγράψῃ εὐσυνειδήτως τὰ ἤθη καὶ τὸν βίον τῶν παρὰ τὰς παραλίας ἐργατῶν, ἐγένετο ἀχθοφόρος, ἐκφορτωτής. Τὸν βλέπει δέ τις καθεκάστην ἐν Λονδίνῳ μὲ λερωμένα καὶ ἐσχισμένα φορέματα, μεταφέροντα ὀγκωδέστατα βάρη ἀπὸ τῶν πλοίων εἰς τὰς ἀποθήκας τοῦ Ταμέσεως. Πολὺς ὁ παρὼν κόπος, ἀλλὰ καὶ πολλὴ ἡ μέλλουσα ἐκ τοῦ βιβλίου του ὠφέλεια.

— Ἡ Pall Mall Gazette τοῦ Λονδίνου ἤλλαξεν ἐσχάτως ἰδιοκτήτην. Ἱδρυθεῖσα ἡ ἐφημερὶς αὕτη ὑπὸ τοῦ διασήμου συγγραφέως John Morley, περιῆλθε διαδοχικῶς εἰς χεῖρας τοῦ Stead, τοῦ Thompson καὶ τοῦ τελευταίου Dove Keighly.

— Ἐν Ἀννοβέρῳ ἀπέθανεν ἑκατοντούτης ὁ ἔσχατος τῶν ἐπιζώντων μαχητῶν τοῦ Βατερλώ, ὁ ἀξιωματικὸς Karl Müller.

ΠΑΙΓΝΙΑ

Πίδαξ δι' αἴθουσαν.

Ἀπὸ σωλῆνας ἀχύρου — ἀπὸ ἐκείνους, μὲ τοὺς ὁποίους ῥοφῶμεν τὴν γρανίταν — καὶ ἀπὸ κελύφη ὠῶν εἰμποροῦμεν νὰ κατασκευάσωμεν ὡραιότατον πίδακα, λειτουργοῦντα ἐπί τινας στιγμὰς ἄνευ οὐδενὸς μηχανισμοῦ. Ἡ παρατεθεμένη εἰκὼν εἰμπορεῖ νὰ ἑρμηνεύσῃ ἐξαίρετα τὴν κατασκευήν του, χωρὶς ἡμεῖς νὰ ἐπεκταθῶμεν. Ἀρκεῖ μόνον νὰ σημειώσωμεν ὅτι διὰ νὰ ἐνδυναμωθοῦν τὰ μέρη τῶν κελυφῶν, διὰ τῶν ὁποίων θὰ διέρχωνται οἱ σωλῆνες, πρέπει νὰ μεταχειρισθῆτε τεμάχια φελλοῦ, τὰ ὁποῖα κόπτετε ὅσον εἰμπορεῖτε κομψῶς καὶ τὰ ὁποῖα προσκολλᾶτε δι' ἱσπανικοῦ κηροῦ. Ὁ μικρὸς σωλὴν τῶν ἀχύρων, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐκπηδᾷ τὸ ὕδωρ, πρέπει νὰ ἔχῃ διάμετρον ὀλίγον τι μεγαλειτέραν τῶν ἄλλων, νὰ κλείεται δὲ ἡ ἐπάνω ὀπὴ διὰ κηροῦ, εἰς τὸν ὁποῖον κάμνετε μίαν ἄλλην μικρὰν-μικρὰν ὀπὴν διὰ καρφίδος θερμῆς.

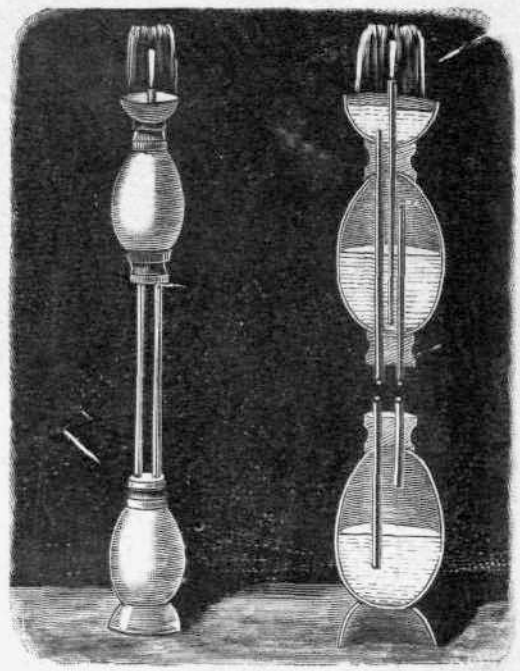

Ἰδοὺ τώρα πῶς ἐνεργεῖ ἡ συσκευή. Εἰς τὸ ἐπάνω ὠόν, τὸ ὁποῖον ἂς ὀνομάσωμεν Α, χύνομεν ὕδωρ διὰ τοῦ στόματος καὶ διὰ τοῦ μικροῦ σωλῆνος, ὁ ὁποῖος περατοῦται ἐντὸς τοῦ ὠοῦ Α. Κατόπιν χύνομεν ὕδωρ ἐντὸς τῆς μικρᾶς λεκάνης, τὴν ὁποίαν βλέπετε ἐπάνω. Τὸ ὕδωρ τοῦτο διὰ τοῦ μακροτέρου σωλῆνος θὰ κατέλθῃ εἰς τὸ ὠὸν Β καὶ θὰ διώξῃ ἐκεῖθεν τὸν ἀέρα. Ὁ ἀὴρ αὐτὸς θὰ μεταβῇ κατ' ἀνάγκην διὰ τοῦ δευτέρου σωλῆνος εἰς τὸ ὠὸν Α, ἐκεῖ δὲ συσσωρευόμενος καὶ πιεζόμενος θὰ ἐξωθήσῃ τὸ ὕδωρ καὶ θὰ τὸ κάμῃ νὰ ἀναπηδήσῃ διὰ τοῦ μικροῦ σωλῆνος. Τὸ ὕδωρ ἀνέρχεται τόσῳ ὑψηλότερον, ὅσῳ μεγαλητέρα εἶνε ἡ μεταξὺ τῶν δύο ὠῶν ἀπόστασις.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἑστίας 1892—151